

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАҶТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 19 (12347)
12 майи
соли 2022

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

► КАЛОМИ ПЕШВО

Ҳаёти озоиштаро ҳифз бояд кард

Паёми шодбошии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ифтихори таҷлили 77-умин солгарди Ғалаба бар фашизм 09.05.2022, шаҳри Душанбе

Ҳамватанони азиз!
Ҳамаи собиқадорони ҷангу меҳнат ва иштирокиёни Ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон – даҳшатноктарин ҷанг дар таърихи башар, ҳамаи онҳое, ки дар он солҳои фоҷиабар дар ақибгоҳ заҳмат кашиданд ва тамоми мардуми кишварро ба муносибати ғалаба бар фашизм самимона табрик мегӯям ва ба ҳар як хонадони Тоҷикистон сулҳу оромӣ, хушбахтиву икболи баланд ва рӯзгори осудаду босаодат орзу менамоям.

Нухуми май барои мардуми мо санаи ёдоварӣ аз муборизаи фидокоронаи фарзандони Тоҷикистон дар ҷабҳаҳои ҷанг, пос доштани хотираи неки онҳое, ки дар майдони набард ба ҳалокат расиданд ва арҷгузори ба заҳмати халқамон мебошад, ки дар ақибгоҳ ҷандин сол барои таъмин намудани ғалаба ахлона кор кардаанд.

Аз яқуним миллион нафар аҳолии Тоҷикистон дар соли 1941 беш аз 300 ҳазор нафар – бист фоизи сокинони ҷумҳурии мо, яъне қувваи асосии қорӣ ба майдони ҷанг сафарбар гардида, беш аз сад ҳазор нафари онҳо ба ҳалокат расиданд, ки номи неки ва қорномаи онҳо дар саҳифаҳои таърихи халқамон абдан сабт гардидааст.

Хотиррасон менамоям, ки дар он солҳо заҳмату машаққати ақибгоҳ асосан бар дӯши кӯдакони наврашон ва занону пиригонсолон монда буд. Онҳо дар шароити бисёр вазнин ва бо вучуди маҳрумияту машаққатҳои сангин фидокорона заҳмат кашиди, ҳам мардуми кишварро бо маводи ғизоӣ таъмин карданд ва ҳам дар таъминоти муҳофизоти озодии халқҳо саҳми арзишманд гузоштанд.

Ба ин маънӣ, ғаёлияти мардуми мо дар он солҳои ниҳоят вазнини душвор барои наслҳои имрӯза намунаи ибрат ва сабаки зиндаи заҳмати софидлона мебошад.

Имрӯз аз садҳо ҳазор иштирокиёни ҷанг дар кишвари мо ҳамагӣ

57 нафар дар қайди ҳаёт ҳастанд, ки аз ғамхории давлат ва Ҳукумати мамлакат бархурдор мебошанд.

Бояд гуфт, ки оқибатҳои Ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон ҳамаҷун фоҷиабортарин ҷанг дар таърихи инсоният то ҳанӯз, яъне бо гузашти қариб ҳаштод сол дар ҷисму қалби сокинони сайёра мушоҳидаву эҳсос мегардад. Хусусан, имрӯз, ки вазъи ҷомеаи ҷаҳонӣ бисёр ноором ва торафт мураккабу печида гардида, инсоният дар яке аз даврҳои ниҳоят вазнини сангини таърихи худ баъди ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон қарор дорад ва амнияти мардуми сайёра бар асари таҳдиду хатарҳои нав, аз қабили терроризми байналмилалӣ, экстремизм, радикализми динӣ, ҷиноятҳои киберӣ ва дигар зуҳуроти хатарноку номатлуб, инчунин, тағйирёбии иқлим ва пахншавии бемории сироятӣ КО-ВИД – 19 ҷиддан ҳалалдор шуда истодааст, сулҳу дӯстӣ ва ҳамгироиву ҳамкорӣ дар байни давлатҳо ва халқҳои олам аҳамияти рӯзафзун пайдо мекунад.

Мардуми Тоҷикистон, ки баъди қурбонӣ додани беш аз сад ҳазор нафар фарзандони худ дар майдонҳои Ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон бори дигар ва ин дафъа дар дохили кишвар даҳшату фоҷиаҳои ҷанги таҳмилии шаҳрвандиро аз сар гузаронидаанд, ҳуб медонанд, ки сулҳу оромӣ ва суботи сиёсӣ чӣ қадру манзалаат дорад.

Зеро дар натиҷаи ҷанги таҳмилии шаҳрвандии солҳои навадуми асри гузашта дар кишвари мо беш аз 150 ҳазор нафар ба ҳалокат расиданд, яъне талафоти ҷонии ҷанги шаҳрвандӣ бештар аз қурбонии Ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон мебошад.

Маҳз ба ҳамин хотир, мо ҳамеша ҷонибдори сулҳу оромӣ ва бо роҳҳои озоишта, яъне тавассути музокирот ва бо истифодаи василаҳои дипломатӣ ҳаллу фасл гардидани ҳама гуна муҳолифату низоъҳо ҳастем.

Имрӯз сокинони Тоҷикистон шукрона мекунам, ки дар Ватани маҳбуби мо сулҳу субот пойдор аст ва мо дар шароити, ки дар кишварамон ваҳдати миллӣ ва фазои созандагиву бунёдкорӣ ҳукмфармост, ба хотири ободии диёрамон ва пешрафти давлати соҳибистиклоламон бо заҳмати созанда машғулем.

Ҳимояи ин неъматҳои бузург, яъне амнияти давлат ва ҷомеа, ҳифзи сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллӣ барои ҳар яке мо ва наслҳои оянда вазифаи муқаддас мебошад.

Дар шароити мураккабу бухронии имрӯза, яъне хатарҳои гуруснагӣ дар минтақаи кишварҳои алоҳидаи дунё, идома пайдо кардани пахншавии бемории КО-ВИД – 19, тағйирёбии иқлим ва пайомадҳои манфии он, инчунин, густириш ёфтани таҳдидҳои нав мо бояд нисбат ба ҳар вақти дигар хушро зирак ва сарҷамъу муттаҳид бошем, боз ҳам бештар заҳмат кашем, тамоми саъю талоши худро барои ҳифзи амнияти озуқавории кишварамон равона созем ва сарфаю сариштакор бошем.

Илова бар ин, мо вазифадорем, ки фарзандони худ – наврашону ҷавонхонро дар рӯҳияи ватандӯстиву ватанпарварӣ, ҳисси баланди миллӣ, сулҳпарвариву башардӯстӣ ва ободкориву созандагӣ ба камол расонем.

Ҳамаҷунин, мо бояд бо тамоми халқу миллатҳои олам ва пеш аз ҳама, бо ҳамсояҳои наздики худ ҳамеша дар фазои сулҳу оромӣ, дӯстиву ҳамкорӣ ва эҳтироми якдигар зиндагӣ кунем.

Бо ибрази ҳамин ниятҳои неки ҳамаи иштирокиёни Ҷанги дуҷонӣ ҷаҳон ва мардуми шарафманди Тоҷикистонро ба ифтихори Рӯзи ғалаба бар фашизм табрик мегӯям ва ба ҳар як хонадони кишвар саломатӣ, озоишу оромӣ ва ба Тоҷикистони азиямон сулҳу суботи ҷовидона орзу менамоям.

• ДАР ИН ШУМОРА: •

Тафаккури дунявӣ ва рушди он

саҳ. 4

Фардори имрӯз бояд сохт

саҳ. 6

Чаро захираи луғавӣ ғанӣ нест?

саҳ. 7

Забони тоҷикӣ ва таҳаввули таълими он

саҳ. 8

Дар дарун оташ набошад...

саҳ. 9

Радиоро Маркони ихтироъ кард ё Попов?!

саҳ. 12

► ОЗМУН

Ҷамъбасти олимпиада аз фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ

7-8-уми майи соли ҷорӣ дар мактаби Президентӣ барои хонандагонии болаёқат дар шаҳри Ҳисор аз фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ даври ҷумҳуриявии олимпиадаҳои фанӣ барои хонандагонии синфҳои 7-8-и муассисаҳои

таҳсилоти умумии кишвар баргузор гардид.

Дар олимпиадаи мазкур 947 нафар хонанда - аз муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ 438 нафар ва аз муассисаҳои таҳсилоти умумии типӣ нава 509 нафар иштирок карданд.

Дар ҷамъбасти хонандагонии шаҳри Душанбе бо дарёфти 179 ҷойи ифтихорӣ (35 ҷойи яқум, 48 ҷойи дуум, 96 ҷойи сеюм) сазовори ҷойи аввал, вилояти Хатлон бо дарёфти 103 ҷойи ифтихорӣ (17 ҷойи яқум, 30 ҷойи дуум, 56 ҷойи сеюм) сазовори ҷойи дуум, вилояти Сугд бо дарёфти 94 ҷойи ифтихорӣ (14 ҷойи яқум, 24 ҷойи дуум, 56 ҷойи сеюм) сазовори ҷойи сеюм, шаҳри ноҳияҳои тобеи ҷумҳурий бо дарёфти 22 ҷойи ифтихорӣ (7 ҷойи яқум, 3 ҷойи дуум, 12 ҷойи сеюм) сазовори ҷойи чорум ва Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон бо дарёфти 12 ҷойи ифтихорӣ (2 ҷойи яқум, 2 ҷойи дуум, 8 ҷойи сеюм) сазовори ҷойи панҷум гардиданд.

Маркази матбуоти Вазорати маориф ва илм

@►► Пойтаи электронии «Омӯзгор»: omuzgor@inbox.ru

Телефони боварӣ: 227-76-86

▶ ГИРОМИДОШТ

Маросими гулчанбаргузорӣ ба ифтихори Рӯзи Ғалаба

9 май Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бо мақсади иштирок дар ҷамъомади тантанавӣ ба ифтихори 77 - солагии Рӯзи Ғалаба дар Ҷанги Бузурги Ватанин солҳои 1941-1945 ба «Боги Ғалаба»-и пойтахт ташириф оварданд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарфармондеҳи Олии

Ватанӣ нисор кардаанд, дар назди «Оташи ҷовидон» гулчанбар гузоштанд.

Дар ин маросим, ҳамчунин, аз номи Маҷлиси Олӣ раисони Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намоёндогони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз номи Ҳукумати мамлакат Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кувваҳои Мусаллаҳ ва сохторҳои қудратӣ, собикадорони

Кувваҳои мусаллаҳи кишвар, Генерали Артиш, мухтарам Эмомалӣ Раҳмонро Раиси Маҷлиси миллӣ Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси шаҳри Душанбе,

Ҷанги Бузурги Ватанӣ, намоёндогони корпуси дипломатии муқими шаҳри Душанбе ва Пойгоҳи ҳарбии 201-и Федератсияи Россия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хотири

мухтарам Рустами Эмомалӣ ва Вазирӣ мудофиаи ҷумҳурий Шералӣ Мирзо истикбол гирифтанд.

Президенти мамлакат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба поси хотираи афсарону сарбозон ва ҷамаи онҳое, ки ҷони худро дар Ҷанги Бузурги

қурбонӣ чанг гулчанбарҳо гузоштанд. Баъди анҷоми маросими гулчанбаргузорӣ бо амри сардори ротаи қаровули фаҳрии гарнизони Душанбе гузашти низомии ротаи қаровули фаҳрӣ баргузор шуд.

President.tj

▶ ГОМҲОИ УСТУВОР

Вазъият беҳтар мешавад

Ғамхорӣ нисбат ба маориф ва сармоягузорӣ ба рушди неруи инсонӣ омили муайянкунандаи ояндаи ободии давлат ва сарзамин мебошад.

Новобаста аз он ки раванди таълим дар тамоми зинаҳои таҳсилот ба низомии муайян даромадааст, лекин сатҳи сифати таҳсилот ҳоло ҳам қонеъкунанда нест. Ҳоло ҳам дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ кадрҳои баландхаттисос, донандаи забонҳои ҷаҳонӣ ва технологияи муосир иттилоотии ҷавобгӯ ба талаботи замон омода карда намешаванд.

Паёми навбатии Сарвари кишвар дар назди омӯзгорони тамоми зинаҳои таҳсилот вазифа мегузорад, ки шоғирдонро дар рӯҳияи донандаи таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик тарбия намоянд. Дар тамоми зинаҳои таҳсилот омӯзгорон бояд ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ таваҷҷуҳи ҳоса зоҳир намоянд.

Рохбарони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ аз ҳама бештар бояд ба масъалаи баланд бардоштани сатҳи дониш ва касбияти омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ тавассути такмили ихтисосу бозомӯзӣ диққат диҳанд.

Баҳри таъмини пешрафти илми ватанӣ Ҳукумати

Тоҷикистон дар давоми се сол тамоми ҷораҳои заруриро андешид. Ҳоло бошад, дар назди кишвар расидан ба ҳадафи ҷорими стратегӣ – саноатикунонии босуръат истодааст. Дар шароити имрӯза дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ ба роҳ мондани омӯзиши ҳамаҷонибаи манбаҳои алтернативӣ, ихтироъкориву навоарӣ, коркарду татбиқи технологияҳои нави каммасраф ниҳоят муҳим мебошад.

Олимони Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, Пажӯишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомӣ дар якҷоягӣ бо омӯзгорони эҷодкор дар шароити ҷаҳонишавӣ бо мақсади хифзи арзишҳои миллӣ, таъриху фарҳанг ва забону адабиёти миллати куҳанбунёдамон дар роҳи ба ҷаҳониён ҳарчи бештар муаррифӣ кардани таърих, тамаддун ва фарҳанги халқи тоҷик рисолати шаҳрвандиву миллии худро ба таври шоиста иҷро намуда истодаанд.

Хифзи мероси фарҳанги моддӣ ва ғайримоддӣ миллати бостонӣ, ки гувоҳи зиндаи таърихи шашазорсолаи халқамон мебошад, моро вазифадор менамояд, ки дар ин самт таҳқиқотҳои илмӣ анҷом дода, рисолаҳои пурарзиш рӯи кор биёрем. Эҳёи арзишҳои миллӣ ва хифзу тарғиби ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ дар осорхонаи Вазорати маориф ва илм, ки дар назди Академияи таҳсилоти Тоҷикистон мавҷуд аст, дар баланд бар-

доштани рӯҳияи маънавӣ, ахлоқӣ, ватандӯстиву ватанпарастӣ ва ҳудудҳои ҳештаншиниҳои наврасону ҷавонон ниҳоят муҳим мебошад. Тавассути ин осорхона насли наврас ба таърих, зинаҳои таҳаввулотӣ маорифи Тоҷикистон шиносӣ пайдо менамояд.

Яке аз тадбирҳои беҳтарини дорони арзиши маънавӣ - маърифатӣ дар Тоҷикистон баргузор намудани озмунҳои умумӣ ҷумҳуриявӣ «Илм - ғуруғи маърифат», «Тоҷикистон-Ватани азизӣ ман», «Ғуруғи субҳи доноӣ китоб аст» ва олимпиадаву озмунҳои гуногуни фанӣ мебошад. Мақсади асосии ин озмунҳо бедор намудани хувияти миллӣ, ҳисси ифтихори миллӣ ва ҳарчи бештар рӯ овардани насли наврас ба китобу китобхонӣ мебошад, ки тавассути ҷунин озмун ва ҳавасмандгардонӣ насли наврас бо таъриху тамаддун бостонии тоҷикон шинос гардида, сатҳи саводнокиву маърифатнокии онҳо боло гирифта, аз байни онҳо истеъдодҳои нодир пайдо мегарданд.

Дар шароити муосир дар Тоҷикистон насли нави соҳибистеъдод, илму донишдӯст ва фарҳангпарвару забондон ба қамол расида истодааст, ки мактабу маориф вазифадоранд онҳоро аз ҳар ҷиҳат дастгирӣ намоянд.

Д. МАҲКАМОВ,
Г. МАҲКАМОВА,
ходимони илмӣ
ПРМ АТТ

▶ ФАРҲАНГ

Аз либоси миллӣ дифоъ бояд кард

Либоси миллӣ нишонаи хувияту тамаддуну фарҳанги миллӣ ва муаррифи ҳар халқу миллат аст. Ба бар намудани он собит месозад, ки мо аз фарҳанги худ ҳанӯз даст накашидаем, ба фарҳанги пешиниёнамон арҷ мегузорем, мутобик ба талаби замон ва пешниҳоди намунаҳои гуногуни он миллати худро мурирӣ менамоем.

Тоҷикон таърихи беш аз ҳазорсола доранд. Аз қадим бибиёни мо ба тарзи дӯхтану ороиши либоси миллӣ таваҷҷуҳи ҳоса доштанд. Дар аксари либосҳои занона нақшу нигор ва ороиши фароғири анъанаҳои миллӣ ва табиати нотақрори кишвар бо ҷаззобияти ҳос таҳия мегардиданд. Либосҳои бонувони мо бештар аз матоҳои пахтагин, абрешим, атласу кимҳа омода мешуданд. Бонувон аз қадим ба атласу ҷаҳан ҳаваси бештар доштанд. Гулдӯхтарону бонувони мо имрӯз бо ҳазору як намуди

ороиш ҷунин перохан ба бар мекунаанд. Ташкилу баргузори озмунҳои фарҳангӣ баҳшида ба атласу адрас ва ҷаҳан барои тарғиби ҳештаншиниҳои ва дури ҷустан аз фарҳанги бегона, ки ба маърифат насли нав зиёни саҳт мерасонад, аз беҳтарин тадбирҳои маънавӣ имрӯз аст. Аз ин рӯ, беҳтар аст, фарзандону шоғирдони худро дар рӯҳияи ҳештаншиниҳои, эҳтиром ба арзишҳои миллӣ ва тарғиби фарҳанги миллӣ тарбия намоем. Амалу муносибати мо дар ин маврид беҳтарин воситаи таъсиррасонист. Дар муассисаҳои таълимӣ баргузори ҷарабаниҳои беруназсинфӣ, дарсҳои тарбиявӣ, ташкили вохӯриҳои гуногун аз омилҳоеанд, ки дар ҳамаҷонибаи онҳо самароваранд.

Муззима МАДАМИНОВА,
директори МТМУ №71,
ноҳияи Шохмансур

▶ ЧОРАБИНИ

Арҷгузорӣ ба шаҳидони ҷанг

Дар МТМУ 3-и шаҳри Хучанд ҷарабини бошукӯҳи идона баҳшида ба 77-умин солгарди Рӯзи Ғалаба ба зидди Германияи фашистӣ тахти унвони «Ҳеч кас ва ҳеч чиз фаромӯш намешавад» бо иштироки фаълон ва меҳмонони шаҳр барпо гардид. Нахуст меҳмонон бо мақсади арҷгузорӣ ба хидмати шаҳидони ҶБВ солҳои 1941-1945 бар пояи лавҳаи

ёдгории гулчанбар гузоштанд. Дар даромадгоҳи муассиса хонандагон акси пайвандони ҳеш ва зодагони шаҳри Хучанд, ки дар муҳорибаҳои қорнамоиҳои ибратбахш нишон додаанд, муаррифӣ намуданд.

Зимни шиносӣ бо осорхонаи «Бригадаи 99-уми тирандозии алоҳидаи тоҷик», ки дар назди муассисаи таълимӣ ҳанӯз соли 1985 бо

икдоми Қорманди шоистаи Тоҷикистон Муҳаммад Назир Аҳмадов таъсис ёфта буд, зикр гардид, ки осорхона дар тарбияи ватандӯстиву меҳанпарастии насли наврас нақши арзанда мегузорад.

Сипас, дар толори муассиса бо иштироки меҳмонон маҳфили илмӣ, адабӣ ва фарҳангӣ баргузор гардид.

Нӯзмон РАҶАБЗОДА,
«Омузгор»

ИҚДОМ

7-уми майи соли қорӣ дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1 ба номи Мирзо Турсунзодаи шаҳри Ҳисор барои истиқоматкунандагони шаҳру ноҳияҳои Рӯдакӣ, Ҳисор, Шаҳринав ва Турсунзода қабули сайёри шаҳрвандон аз ҷониби вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода баргузор гардид, ки дар он муовинони вазири маориф ва илм, муовинони раисони шаҳру ноҳияҳои зикргардида, сардорони раёсат, шӯба ва бахши дастгоҳи марказии вазорат ва роҳбарони муассисаҳои тобеъ иштирок намуданд.

Зимни қабули шаҳрвандон истиқоматкунандагон, асосан, ҷиҳати барқарор намудан дар курс ва ихтисоси мувофиқ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, таъмини омӯзгорон бо имтиёзҳо, аз ҷумла, таъмин бо заминҳои наздиқавлигӣ, иштирок дар озмуну олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ,

Қабули сайёри шаҳрвандон дар Ҳисор

насби чароғакҳои роҳнамо дар назди муассисаҳои таълимӣ, таҳияи барномаҳои телевизионии махсус барои муаррифии ҷеҳраҳои омӯзгорони варзидаи соҳибмактаб, бо нархи нисбатан дастрас ба роҳмондани фуруши либосҳои мактабӣ ва ҷанде дигар дархосту муроҷиатҳои худро пешниҳод намуданд.

Зимни қабули шаҳрвандон вазири маориф ва илм ба масъулин ҷиҳати ҳалли фасли саривактии муроҷиатҳо дастури супоришҳои мушаххас дод. Инчунин, бо истифода аз иштироки муовинони раисони шаҳру ноҳияҳои вазири маориф ва илм дархост намуд, ки ҷиҳати таъмини саривактии омӯзгорон бо имтиёзҳо, хусусан, таъмин бо китъаи замин ҷораҳои дахлдор андешида шавад.

Баррасии вазъи соҳаи маорифи шаҳру ноҳияҳои Рӯдакӣ, Ҳисор, Шаҳринав ва Турсунзода

7-уми майи соли қорӣ дар толори муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1 ба номи Мирзо Турсунзодаи шаҳри Ҳисор ҷаласаи кори вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода баргузор гардид, ки дар он вазъи соҳаи маорифи шаҳру ноҳияҳои Рӯдакӣ, Ҳисор, Шаҳринав ва Турсунзода мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифт. Дар кори ҷаласа, инчунин, муовинони вазири маориф ва илм, муовинони раисони шаҳру ноҳияҳои Рӯдакӣ, Ҳисор, Шаҳринав ва Турсунзода, сардорони раёсат, шӯба ва бахши дастгоҳи марказии вазорат ва роҳбарони муассисаҳои тобеъи он, директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ, директорони муассисаҳои таълимии мақоми ҷумҳуриявироишта ва кормандони шӯбаҳои маориф иштирок намуданд.

Дар рафти ҷаласа нахуст Қутбиддин Мухиддинзода-сардори раёсати таҳсилоти миёнаи умумӣ ва Махина Бобоева-сардори бахши томактабӣ вобаста ба фаъолияти муассисаҳои томактабии миёнаи умумӣ, аз ҷумла, рафти

ичрои барномаҳои давлатӣ, таъминоти муассисаҳо бо кадрҳои омӯзгорӣ, китобҳои дарсӣ, ҷойи нишаст ва аз таъ-

мири фарогир баровардани биноҳои таълимӣ, дастрасии омӯзгорони ҷавон ба имтиёзҳои муқарраршуда, аз курсҳои тақмили ихтисос гузаштани омӯзгорон, сохтмони биноҳои иловагии таълимӣ, ба роҳ мондани ҳамкорӣ миёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ, ҳаракати олимпӣ, Умед Сафарзода-директори Маркази ҷумҳуриявӣ муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ вобаста ба фаъолияти марказҳои таҳсилоти иловагӣ, аз ҷумла, фарогирии хонандагон ба маҳфилҳо, Муяссара Давлатова-сардори шӯбаи сифати таҳсилот вобаста ба сифати таълиму тарбия дар муассисаҳои таълимӣ, Ҳокимхон Вализода-сардори раёсати таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ вобаста ба фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ, аз ҷумла, мувофиқ ба талаботи бозори меҳнат омода намудани мутахассисон, фароҳам овардани шароити хуби таҳсил, тақвият бахшидани корҳои тарғиботӣ ва ҷалби донишҷӯён аз

ҳисоби хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, баргараф намудани норасоии кадрӣ ва таъмини муассисаҳо бо омӯзгорони таҳассусӣ, Умед Ҳасанов-сармутахассиси шӯбаи маркетинг, амвол ва хариди давлатӣ вобаста ба сертификаткунории муассисаҳои таълимӣ ва истифодаи мақсадноки иншоот ва заминҳои наздимуассисавӣ маълумот доданд.

Зимни баррасии масъалаҳои вазири маориф ва илм ба масъулин ҷиҳати ҳалли масъалаҳо ва баргараф намудани камбудҳои ҷойдошта дар муассисаҳои таълимӣ, аз ҷумла, пурра иҷро намудани барномаҳои давлатӣ, таъминоти муассисаҳо бо кадрҳои омӯзгорӣ, китобҳои дарсӣ, ҷойи нишаст ва аз таъмири капиталӣ баровардани биноҳои таълимӣ, дастрасии омӯзгорони ҷавон ба имтиёзҳои муқарраршуда, сари вақт аз курсҳои тақмили ихтисос гузаштани омӯзгорон, ба роҳ мондани сохтмони биноҳои иловагии таълимӣ, ба роҳ мондани ҳамкорӣ миёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ, ҷалби хонандагон ба маҳфилҳо, баланд бардоштани сифати таҳсилот, мувофиқ ба талаботи бозори меҳнат омода намудани мутахассисон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ ва фароҳам овардани шароити хуби таҳсил, ҷоннок намудани корҳои тарғиботӣ ва ҷалби донишҷӯён аз ҳисоби хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, баргараф намудани норасоии кадрӣ ва таъмини муассисаҳо бо омӯзгорони таҳассусӣ, истифодаи мақсадноки заминҳои наздимуассисавӣ, тавачҷуҳ зоҳир кардан ба забони давлатӣ ва забонҳои хориҷӣ, дастгирии омӯзгорони эҳтиҷоманд, дар маҷмӯъ, андешидани тадбирҳои мушаххас ҷиҳати баланд бардоштани мақоми омӯзгор дастури супоришҳои мушаххас дод.

Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм

► ИДЕОЛОГИЯ

Тафаккур, дар маҷмӯъ, ҳамчун раванди маърифат, ки аз инъикоси умумишуда ва бавоситаи воқеияти муҳит дар шуури инсон иборат мебошад, дар таърихи инсоният, аз ҷумла, дар фарҳанги миллии тоҷикон дар се шакли асосӣ зухур намудааст: тафаккури илмӣ ё мантиқию ақлонӣ, ки аз доираи ҷаҳонбинии илмӣ мебошад, тафаккури тахайюлӣ ё образию эмотсионалӣ (эҳсосотӣ), ки бештар ба адабиёти бадеӣ ва тамоми намудҳои санъат ҳос аст ва тафаккури динӣ, ки ба эътиқод ва боварҳо таъсир мекунад.

Аз се шакли тафаккур, ки дар боло зикр гардид, дар таърихи инсоният бештар навъи якуми он, яъне тафаккури илмӣ дар рушди сиёсӣ ва иқтисодию иҷтимоии халқҳо ва кишварҳо нақши муҳим бозидааст. Ин навъи тафаккур талаб мекунад, ки донишҳои ба таври назариявӣ исбот нагардида ё ба таври таҷрибавӣ асоснок карданашуда бояд мавриди таваҷҷуҳ қарор нагиранд.

Тафаккури илмӣ ё мантиқию ақлониро баъзан ҳамчун тафаккури дунявӣ низ ном мебаранд. Тафаккури дунявӣ бо сабаби пайдоиши ҷомеаҳои дунявӣ дар таърихи инсоният рушд намуда, ҳоло ба ҷаҳонбинии дар аксарияти кулли кишварҳои пешрафтаи олам ҳукмрон таъсир меорад.

Чунонки маълум аст, ҷомеаҳои муосири дунявӣ ҳанӯз дар асри XVII дар Аврупо пайдо шуда буданд. Ин амр ба он вобаста буд, ки дар ин минтақаи олам ибтидо аз «Сулҳи Вестфал», ки соли 1648 миёни як қатор давлатҳои онвақтаи аврупоӣ ва империяи Рим баста шуд, дар Фаронса заминҳои моликияти калисоро ба манфиати давлат мусодира намуданд. Минбаъд тахти мафҳуми дунявӣ сохтан, яъне секуляризатсия на танҳо мусодираи заминҳои калисо ба манфиати давлат, балки ҳалли ҳар гуна мушкилоти заминию воқеии ҷомеаро бе қонунигардонӣ аз нуқтаи назари динӣ ва ҷудо сохтани динро аз ҳаёти давлат ва ҷомеа ҳисоб менамуданд. Аз соли 1851 принсипҳои асосии ҷомеаи дунявӣ таҳия карда шуданд, ки чунин буданд: 1) илм ҳамчун роҳнамои асосии инсоният; 2) таъсир ба ақлу ақлгарой (ратсионализм) ҳамчун манбаи ягонаи дониши бозғирмоду бонофуз; 3) боварӣ ба сарчашмаи ҳаётию амалӣ доштани ахлоқ, на ҳамчун маҳсули эътиқод будани он; 4) озодии фикру вичдон, озодандешӣ.

Бо сабабҳои дар боло зикршуда аз ҳамаи даврон сар карда, тафовутҳои тафаккури дунявӣ аз

Тафаккури дунявӣ ва рушди он

шаклҳои дигари тафаккур низ аз ҷониби донишмандону олимони соҳаҳои гуногун нишон дода шуданд. Ин фарқиятҳоро ба таври зайл метавон баён намуд:

1. Тафаккури дунявӣ тамоми ашъ ва зухуроти оламро дар алоқамандӣ ва дар сабабият мебинанд: ҳама чиз сабаб дорад, ки аз табиат, таърих ва таҷрибаи инсоният бармеояд ва ягон сабаби ғайритабиӣ вучуд надорад.

2. Тафаккури дунявӣ инсон худмӯхтор, автономӣ буда, ҳама тасмимҳоро қарорхоро худ инсон қабул мекунад, ягон ашъву зухурот, тибқи тафаккури дунявӣ, қаблан муайяншуда нест.

3. Тафаккури дунявӣ ба нисбият (релятивизм) низ таъсир мекунад, зеро ягон чиз дар олам мутлақ набуда, ҳама ашъву зухурот хусусияти нисбӣ доранд – мувофиқи вазъият ҳама чиз метавонад тағйир ёбад, дигаргун шавад.

4. Ҳама ашъ ва зухуроте, ки дар олам ҳаст, дар асоси тафаккури дунявӣ, муваққатино гузаранда буда, ҳаёт танҳо ҳамон аст, ки мо дар марҳилаи мавҷудияти худ дорем.

Ин суҳанон ба он ишора мекунанд, ки дар даврони муосир рушди тафаккури дунявӣ роҳи ягонаи бунёди ҷомеаи пешрафта мебошад. Барои расидан ба ин ҳадаф бояд дар кишвари мо низ ташаккул ва рушди ҷаҳонбинии илмӣ аҳоли ва тафаккури дунявӣ дар маркази фаъолияти густурдаи муассисаҳои таълимӣ илмӣ ва қорҳои тарғиботию таъшиқотӣ аҳли зиё қарор дода шавад. Қабл аз ҳама, бояд чунин тадбирҳо амалӣ карда шаванд:

Якум, рушд бахшидани тафаккури мантиқӣ ва шаклҳои асосии он (тафаккури аёнӣю амалӣ, тафаккури аёнӣю образӣ ва тафаккури мафҳумӣ-мантиқӣ ё калимаӣ-мантиқӣ), инчунин, азбар намудани усулҳои мантиқии маърифат (таҳлил, яъне анализ, синтез, муқоисасунӣ, абстарқсия ё таҷрид, ҳулосабарорӣ ва ғ.).

Дуюм, рушди тафаккури техникӣ. Тафаккури техникӣ ҳамчун навъи тафаккури илмӣю дунявӣ ба донишҳои илмӣ ва ба донишҳои мантиқан ва бо тарзи ратсионалӣ, ё худ, ба таври ақлонӣ бадастомада таъсир мекунад. Ин мафҳумро бори аввал ба илм муҳандиси рус П. К. Энгелс-мейер (1855-1942) дар асари худ «Фалсафаи техника» ворид сохта, онро ҳамчун сохтори маҳсули ақли инсонӣ тафсир намудааст. Ин навъи тафаккур ду маҳсулият дорад: 1) тафаккури техникӣ шакли фаъоли инъикоси воқеият дар шуури инсон буда, ба маърифати ҳадафнок, бавосита ва умумӣю воқеият нигаронида шудааст, робита ва муносибатҳои моҳиятии ашъ ва зухуротро фаро мегирад,

аз бунёди эҷодкоронаи идеяҳои нав ва пешбини ҳодисаҳо ва фаъолиятҳои иборат аст; 2) тафаккури техникӣ амали мантиқияст, ки ба таҳия, эҷод ва истифодаи воситаҳои техникӣ ва равандҳои технологӣ нигаронида шуда, ҳадафи он маърифат ва дигаргунсозии табиат ва ҷомеа мебошад.

Тафаккури техникӣ навъҳои назариявӣ ва амалӣ дорад, ки аз онҳо аввалӣ ба кашфи қонунҳо ва маърифати моҳияти объектҳои нигаронида шуда, дуюмӣ татбиқи ин кашфиёти донишхоро дар амалия фаро мегирад. Дар баробари ин, барои тафаккури техникӣ ҷустуҷӯ қардан аз муҳимтарин амалҳо буда, он ҳамеша пайдо кардани воситаҳои муносибтарини таҳаввули модда, энергия ва

иттилоотро ба маҳсулоти ба инсон зарурӣ тақозо дорад.

Рушди тафаккури техникӣ барои инсонии муосир, маҳсулоти барои наврастони ҷавонон аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Ва маҳз бо ҳамаи сабабҳои соҳаи маорифи кишвар бояд қабл аз ҳама вазифаи додани донишҳои илмиро ба таълимгирандагон иҷро намуда, дар баробари он, ба рушди тафаккури техникӣ онҳо таваҷҷуҳи хоса дошта бошад. Барои расидан ба ин ҳадаф бояд ду вазифаи муҳимтаринро дар муассисаҳои таълимӣ дар сатҳи баланд ба иҷро расанд:

- болобарии сифати таълими фанҳои табию риёзӣ, аз қабил табиатшиносӣ, математика, физика, биология, химия, информатика, технология ва ғайра дар тамоми зинаҳои таҳсилот;

- рушди бевоситаи тафаккури техникӣю таълимгирандагон тавассути роҳандозии усулҳои гуногуни анъанавӣ ва муосири таълим – тарбияи малакаҳои эҷодкорӣ; мунтазам ҳал намудани масъалаҳои мантиқӣ ва муаммоҳои мантиқӣ-техникӣ; роҳандозии таҳияи нақша ва графикаҳо; иҷрои лоиҳаҳои эҷодӣ; мушоҳида ва дарки ашъ, ҳодиса, зухуроти гуногун ва тарзи кори механизмҳои мухталиф; таҳияи модел, механизм ва

конструксияҳои соддатарин, ҳалли масъалаҳои конструкторӣ ва техникаи технологӣ ва ғайра. Ҳамаи ин вазифаҳо бояд тавассути гузаронидани машғулиятҳои амалӣ дар кабинетҳои фанӣю мучаххаз, бо истифода аз аёнӣю зарурӣ, реактивҳо ва маводи кимиёвӣ, намунаи техника ва технологияҳо ва амсоли он ба анҷом расонида шаванд.

Сеюм, гузариши ботадрич аз таваҷҷуҳи асосӣ ба фарҳанги маънавий-гуманитарӣ ба фарҳанги илмӣ-техникӣ ва таъмини комили дунявият дар фарҳанги сиёсии сокинони кишвар. Ин ҷо дар назар аст, ки аз ҷониби адиб, химик, физик ва сиёсатмадори англис Чарлз Сноу (1905-1980) фарҳанги маънавий-гуманитарӣ ба

1936) дар Донишгоҳи шаҳри Вена соли 1922 таъсис дода буд. Намояндагони он Карнап Р., Хан Х. ва Нейрат О. соли 1929 бо манифести «Ҷаҳонфаҳмии илмӣ – мафҳили Вена» баромад намуданд, ки ғояҳои зеринро дар бар мегирифт: 1) танҳо ҷаҳонбинии илмӣ ба ҳаёт хизмат мекунад ва ҳаёт низ онро қабул дорад; 2) ҳама чиз барои маърифати инсонӣ дастрас аст, инсон меёри ҳама ашъву зухурот буда, илм ба ӯ хизмат мекунад; 3) ҷаҳонфаҳмии илмӣ ба ду ҷавҳар таъсир мекунад – аввалан, танҳо маърифати таҷрибавӣ, эмпирикӣ, позитивӣ вучуд дорад ва дуюм, методи ягонаи маърифат ин таҳлили мантиқӣ, ақлонӣю маводӣ таҷрибавӣ, эмпирикӣ мебошад; 4) ҷаҳонфаҳмии илмӣ ҳар гуна метафизика - ғавқулақлонияти қушодаву пӯшидаро инкор мекунад; 5) интуитсия ҳамчун манбаи маърифат танҳо баъди исботкунии ратсионали мантиқии донишҳои тавассути он бадастомада эътироф карда мешавад ва ғайра.

Дар таърихи фарҳанги тоҷик масъалаҳои ақлгарой ва тараннуми илму дониш ҳанӯз дар осори қадимтарини ниёгонамон ва давраҳои минбаъда то замони муосир хеле зиёд мебошанд, ки тарғибу ташвиқ ва омӯзиши онҳо метавонад дар рушди тафаккури ратсионалӣ ва дунявии мардуми мо нақши калидиро ба иҷро расонад. Дар ин росто мероси фалсафӣ ва адабии мутафаккиронро чун Абунасири Форобӣ (873-950) Абуалӣ Ибни Сино, Абубакри Розӣ (865-925) Ибни Ровандӣ (816-899) ва даҳҳо мутафаккирони дигари асримиёнагӣ, инчунин, мероси адабию илмӣю маорифпарвароне чун Аҳмади Донишу (1826-1897) Тошхӯҷаи Асирӣ (1864-1916) ва амсоли онҳо аҳамияти басо муҳим дорад. Тафаккури дунявӣ бо сабаби ба талаботи ҳаётии одамон мутобиқат доштани ҷаҳонбинии дар аксарияти кулли кишварҳои олам ҳукмрон буда, маҳз ташаккул ва рушди чунин навъи тафаккур боиси рушди ҳар гуна ҷомеа мегардад. Чунонки файласуф ва фарҳангшиноси фаронсавӣ Гастон Башляр (1884-1962) зикр намудааст, тамоми афкори ратсионалӣ, ақлонӣю дунявӣ дар амал татбиқшавандаанд. Аз ин рӯ, ташаккул ва рушди ҳар ҷи бештари тафаккури дунявӣ дар замири сокинони ҷумҳурии мо низ метавонад барои татбиқи амалии ҳадафҳои волеямон оид ба таъсир додани Тоҷикистони соҳибистиклол ба яке аз кишварҳои пешрафтаи олам ҳамаҷониба мусоидат намояд.

Хуршед ЗИЁЙ,
доктори илмҳои
фалсафа, профессор

► ТАШАББУС

Сипари Ватан ҳастем!

Беш аз 120 нафар донишҷӯи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав пас аз супоридани имтиҳонҳои давлатӣ ихтиёран ба сафи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон сафарбар гардиданд.

Дар маросими ғусели наваскарон ба сафи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии

Тоҷикистон устодони донишгоҳ, намондагони дастгоҳи раиси вилояти Хатлон, раёсати қор бо ҷавонон ва варзиши вилоят иштирок намуданд.

Ҳоло 35 нафар хатмкунандагони факултети сиёсат ва идораи давлатии ин донишгоҳ ихтиёран ба хизмати ҳарбӣ сафарбар гардида, хатмкунандагони

12 факултети дигари донишгоҳ омодаи хизмати содиқона ба Ватан мебошанд.

Зикр гардид, ки ихтиёран ба хизмат ҳозир шудани ҷавонони ғаюру ватандӯст бозгӯи он аст, ки анъанаҳои неки аҷдодӣ, қаҳрамонию ҷоннисориҳои падарону бобоён дар роҳи ҳифзи ҳоки Ватан, таъмини сулҳу субот ва истиклоли давлатӣ аз ҷониби ин ворисони арзанда идома меёбад.

6-18 майи соли равон дар шаҳри Ҳисор ба истиқболи Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон маҳфил-озмуни базми ғазал баргузор мегардад.

МУЛОҲИЗА

Экстремизми ҷавонон мушкили шадидаи замони мост. Дар муҳити ҷавонон, зери таъсири омилҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ ва дигар омилҳо, ақидаҳо ва эътиқодоти кӯҳна осонтар ташаккул меёбад. Ҳамин тариқ, ҷавонон ба сафи созмонҳои ифротӣ ва террористӣ шомил мешаванд, ки ин гурӯҳу созмонҳо ҷавонони тоҷикро ба манфиатҳои сиёсии худ ғайрифаҳмо истифода мебаранд.

Омилҳои зеринро метавон сабаби пайдоиши зухуроти ифротгароӣ дар муҳити ҷавонон донист:

1. Мушкилоти иҷтимоӣ (аз ҷумла, мушкилоти сатҳу сифати таҳсилот,

дигаргуниҳои бузург ва номуайянии бузург қарор доранд, ки дар навбати худ нигарониҳои онҳоро нисбат ба оянда афзун менамояд.

Тамоюли ҷалби ҷавонон ба амалҳои ифротгароӣ бештар ба татбиқи нокифояи самараноки сиёсати давлатии ҷавонон вобаста аст. Дар натиҷа як қисми ҷавонон зери таъсири ақидаҳои ба мо бегона меафтанд, ки ин дар баъзе мавридҳо боиси он мегардад, ки сохторҳои давлатиро шарик не, балки душмани худ мешуморанд.

Бояд гуфт, ки мушкилоти ифротгароиро танҳо бо қувваи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҳал қардан ғайриимкон

Ҳифзи амнияти ҷомеа муҳим аст

нобаробарии иҷтимоӣ, паст шудани нуфузи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва ғайра).

2. Ба фасодкорӣ даст задан ба як қатор соҳаҳои ҳаёти ҷамъият (дар муҳити ҷавонон ин дар ҷалби васеи ҷавонон ба гурӯҳҳои ҷиноятӣ ва ғайра ифода меёбад).

3. Тағйир додани самтҳои арзишмандӣ (созмонҳои хориҷӣ ва ва маҳзаҳои динӣ, ки мутаассибӣ ва ифротгароии динӣ, рад қардани меъёрҳо ва уҳдадорҳои конституционӣ, инчунин, арзишҳои ба ҷомеа бегонаро таҳриқ медиҳанд) ҳатари ҷиддӣ доранд.

4. Зухури ба истилоҳ “омили исломӣ” (таблиғи ифротгароии динӣ).

5. Афзоиши миллатгароӣ ва ҷудонохӣ (фаъолияти фаъоли гурӯҳҳо ва ҳаракатҳои миллатгароӣ ҷавонон, ки аз онҳо нерӯҳои алоҳидаи иҷтимоӣ-сиёсӣ барои расидан ба мақсадҳои худ истифода мебаранд).

6. Мавҷудияти муомилоти ғайриқонунии воситаҳои содир намудани амалҳои экстремистӣ (баъзе созмонҳои экстремистии ҷавонон ба таври ғайриқонуний ба истехсол ва нигоҳдории васоити азбори тарқанда машғуланд, тарзи муомилоти силоҳи оташфишон ва силоҳи қанорино меомӯзонанд ва ғ.)

7. Истифодаи омилҳои психологӣ ба мақсадҳои вайронкорӣ (хоси психологияи ҷавонон асту аз ҷониби роҳбарони ботачрибаи созмонҳои экстремистӣ барои амалӣ намудани амалҳои экстремистӣ фаъолона истифода мешавад).

8. Истифодаи интернет бо мақсадҳои ғайриқонуний (ба созмонҳои ҷамъиятии муҳолиф дастрасӣ ба доираи васеъ ва таблиғи фаъолияти онҳо, имкони интишо-ри маълумоти муфассал дар бораи ҳадаф ва вазифаҳои онҳо, вақту ҷойи вохӯрӣ, амалҳои пешбинишударо таъмин менамояд).

Аз нигоҳи ворид шудан ба майдони фаъолияти ифротгароӣ ҳатариноктарин синну сол аз 14 то 22-сола аст. Дар айни замон, ду омилҳои асосии раванӣ ва иҷтимоӣ тақрор мешавад. Ба наврасӣ ва ҷавонӣ аз ҷиҳати раванӣ ташаккули худшиносӣ, баланд шудани ҳисси адолат, ҷустуҷӯи маънӣ ва арзиши зиндагӣ хос аст. Дар натиҷа, ҷавонон серҳаракат мешаванд, барои таҷрибаҳо, иштирок дар амалҳо, гирдиҳамоиҳо, бесарусомониҳо омода аст.

Ҷавонони муосир дар пешорӯи

КИТОБИЁТ

Пажӯҳише дар хусуси моҳияти мафкураи миллӣ

Муҳаққиқи тавоно, доктори илми ҳуқуқшиносӣ, профессор Холиқзода Абдурахим Ғаффор дар баррасии масоили муҳими миллии ҳуқуқӣ дар замонҳои соҳибистиклолии кишвар яке аз пажӯҳишгарони муваффақ буда, перомунӣ афкору ақидаҳои сиёсӣ, ҳуқуқӣ, фалсафӣ ва динию мазҳабии мутафаккиронӣ адибони гузаштаи форсу тоҷик силсилаасарҳое таълиф қарданд, ки дар масоили ҳифзи мановфеи давлатию миллии, худшиносии ҳувиётҳои ва тарбияти насли созандаи кишвар саҳми арзанда мегузорад.

Аз нуқтаи назари усули тадқиқот, китоби “Мафкураи миллӣ ва ҳуқуқ” давоми мантиқии назариётест, ки дар таҳқиқоти гузашта муҳаққиқ заминаҳои боэътимоду густурдаро дар боби мафҳумҳои “давлати миллӣ”, “андешаи миллӣ” ва амсоли ин бо шарҳи муфассал манзури доираи васеи хонандагон қардонда буданд.

Муҳтавои китоби “Мафкураи миллӣ ва ҳуқуқ” дар дувоздаҳ боб ба таври муфассал баён мешавад. Тақвияту таъйиди сухани хешро нигоҳрандаи китоб дар “Муқаддима ва ё омилҳои эҷоди асар” бо таъбирих – зернавиштҳои – “Эҳсоси масъулият”, “Мо насли интихобшудаи таърихем”, “Миннатдорӣ” ва “Мурочиат ба хонанда” идома дода, ҳадафи навиштани асари мазкурро бо эҳсоси дарки манфиатҳои миллӣ ва давлат, масъулияти насли имрӯзу фардо дар пасманзари ҳақиқати пуршӯру печидани олам ва ҳифзи арзишҳои ормонҳои миллӣ ва ғайра баён намуда аст.

Дар боби нахуст – “Сабақи таърихӣ ва истиклоли миллӣ” зермавзӯҳои “Истиклол ва шукргузорӣ дар ҳикмати давлатдорӣ”; “Сабақи талҳи таърихӣ ба озодагонӣ бепарво чӣ мегӯяд?”; “Ба қадри неъмат касе мерасад, ки лаззати бенеъматиро ҷашида бошад”; “Масъулияти азими давлатсозӣ – ҳифзи истиклолият ва ваҳдати халқ аст”; “Сабақбардорӣ аз таърих ва рафъи бетарафӣ” тарҳи ғояи асар ба таври шигарф матраҳ шуда, изхори назари тоза аз шукргузории неъматӣ бебаҳо - Истиклоли давлатӣ оғоз меёбад ва ҳамзамон, бо истифода аз усули қотеи таҳқиқи масоили илмӣ, ҷиҳати таърихи мушаххасу саҳеҳи муҳтавои кулӣ, далелҳои ошқору возеҳ барои шарҳи ин боб оварда мешавад.

Муаллиф фаҳми дурусту мантиқии мафҳуми “мафкураи миллӣ” ва “ҳуқуқ”, рӯйиҳамрафта сабақ гирифта аз таъриху шукргузорӣ аз истиклоли давлатиро дар омилҳои худшиносӣ, дифоъ аз арзишҳо ва ормонҳои миллӣ, таваҷҷуҳ ба баҳогузориҳои муҳаққиқону мутафаккироне, чун Вамбери - пажӯҳишгари маҷорӣ, Жан Пол Ру – (Фаронса), Херодоту Белинский намуда, бо ишораи оғохмандона барои сабақомӯзӣ ба “Шоҳнома”-и Ҳаким Фирдавсӣ сухани фасеҳи хешро бо матрабу мақсади бархурдорӣ аз мазманини фасли мазбур, саҳифаи таърихро бори дигар ёдрас намуда, баёнӣҳоро аз шеърҳои Лоики бузург ва аз сӯйи дигар, бо вурӯд ба таърихи миллат ақидаҳои нобро рӯйи саҳифа овардааст. Муҳаққиқ нақши барҷастаи муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро дар бунёди давлати миллии тоҷикон дар як марҳилаи таърихӣ бо фаронигарӣ баён намуда, билоҳира, масъулияти азими давлатсозӣ, ҳифзи истиклолият ва ваҳдати халқ, нуқтаҳои ормонии рушди миллат, қадриносии ниёгон, ҳикмати созандагии Пешво, ғизои илмӣ таҳқиқи истиклолият ва амсоли ин андешаҳои фасеҳро дар боби аввал ба қалам

медихад.

Тафсиру тавзеҳи мафҳуми мафкураи миллӣ, андешаҳо роҷеъ ба худшиносии сиёсӣ, ҳуқуқи инсон, озодӣ, соҳибхитиёрӣ, озодиҳои шахсӣ, масъулият ва демократия, соҳибхитиёрии халқӣ, заҳролудшавии арзишҳо ва дигар масъалаҳои муҳими ҷомеаи иҷтимоӣ дар бобҳои дуюм ва сеюми китоби “Мафкураи миллӣ ва ҳуқуқ” бо вусъати назар мавриди таҳлилу баррасии амиқ қарор гирифтааст.

Дар бобҳои зикршуда, дар заминаи консепсияи давлатсозии Пешвои миллат ба ҳайси як донишманди нуқтасанҷ А. Холиқзода ҷойгоҳи мафкураи солими миллиро ба сифати пайвандгари сиёсати давлат бо халқ бармешуморад ва зимнан, баъд аз ҷустуҷӯи сити гаронмоя дар таърих ба фикрҳои олимону муҳаққиқони сатҳи ҷаҳонӣ андешаҳои амиқ хешро дар зермавзӯҳои “Нобаробарии борони раҳмати мафкураҳои сиёсӣ”, “Оид ба нобаробарии маҳдудиятҳо дар мизони ҳуқуқи инсон”, “Тарс ва мафкураи миллӣ”, “Оид ба сарчашмаҳои тарс ва оқибати он”, “Маҳдудияти ҳуқуқӣ ва мувозинати тарси иҷтимоӣ”, “Эҳсоси эътиқодмандӣ ҳангоми татбиқи маҳдудиятҳо ва усулҳои ҷустуҷӯи мафкураи солим дар ин қабил қазияҳо”,

“Оҷизҳои ақли инсонӣ дар қорқарди мафкураи солим дар васати муноқишаи озодӣ бо маҳдудиятҳо” рӯйи саҳфа меорад, ки мантиқи устувори андешаҳои муаллифи асарро нишон медиҳад.

Масъалаҳои ҳуқуқи ташаккули мафкураи миллӣ ва ҳифзи истиклоли давлатӣ, ки дар зимни мавзӯи баҳс – мафкураи миллӣ ва ҳуқуқ дар бобҳои баъдӣ – “Озодӣ, соҳибхитиёрӣ ва мафкураи миллӣ”, “Таърих ва шаклгирии мафкураи миллӣ”, “Оид ба рухҳои ташаккули мафкураи миллӣ”, “Миллати сиёсӣ ва андешаи миллӣ дар замони ҷаҳонишавии манфиатҳо” мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор гирифтаанд. Ҳангоми баёни андешаҳо, муаллиф дар таърих ба саҳеҳтарин мадрок матраба бар пояи воқеият арзёбӣ намуда, паҳнои ақидаҳо хонандаро аз мақсади асл бархурдор менамояд.

Нуқтаи қобили таваҷҷуҳ ин аст, ки мафҳуми “мафкураи миллӣ” ва “ҳуқуқ” ҳамчун дарунмояи тадқиқот аз назаргоҳи вижаи муаллиф дар ҳар як боб талқин шуда, рисолати азими давлатсозӣ ва ҳифзи он бо суханҳои росиху рифъати мулоҳиза баёни воқеъ ёфтааст.

Дар бобҳои “Мафкураи ҳуқуқӣ ва давлати миллӣ”, “Андешаи миллӣ, забон ва худшиносӣ”, “Давлати миллӣ ва ташаккули андешаи миллӣ”, “Чашмандозе ба ҳазинаи фарҳанги ҳуқуқи миллат”, “Андешаи миллӣ ва ҳифзи истиклолияти давлатӣ”, “Шарҳи чанд масъалаи дигари миллӣ аз назари ҳуқуқ”, “Таносуби арзишҳои миллӣ ва динӣ: Сарҳади озодӣ, адолат ва манфиатҳо” оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ, психологияи ҳуқуқӣ, навъҳои идеологияи ҳуқуқӣ, мақоми забон дар мафкураи миллӣ, давлати миллӣ ва муносибати он ба дин, чашмандози мутафаккирони ба ганҷинаи фарҳанги ҳуқуқи миллӣ ва амсоли ин ғояҳои ҷорасоз баҳси пурмазмун сурат мегирад, ки ангеаи аслианд барои бозсозии ҷидди ҷомеаи муосир.

Бидуни шак, таҳқиқи густурдаеро, ки олимони маъруф Холиқзода Абдурахим Ғаффор роҷеъ ба масоили ҳуқуқи ташаккули мафкураи миллӣ ва ҳифзи истиклоли давлатӣ анҷом додаанд, заҳмати чандинсолаи эшонро бозтоб намудааст.

Меҳриддин ҒИЁСӢ
мудирӣ шӯъбаи иттилоот,
робитаҳои илмӣ ва омӯзиши
тамаддуни Шарқи АМИТ

► ДАР ПАРТАВИ ПАЁМ

Паёми навбатии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21 декабри соли 2021 ҳамчун дастури сарнавиштсоз ва роҳнамои миллат мо - мардуми кишварро аз ҳарвақта дида бештар ба сӯи ояндаи босаодат ҳидоят менамояд.

Сарвари хирадманди мо дар Паёми имсолашон пешрафти иқтисодӣ-иҷтимоии кишвар, сиёсати давлатии ҷавонон, самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистони соҳибистиклолро дурбинона, ҳамаҷониба таҳлилу баррасӣ намуданд.

Дар доираи тадбирҳои ободониву созандагӣ ба истикболи ҷашни муқаддаси умумимиллиамон 30-солагии Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳбарии Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, новобаста аз мушкilotу муаммоҳои ҷойдошта, бо дарки масъулияти баланди шаҳрвандиву ифтихори бузурги ватандорӣ соҳибкоруни тоҷирон ва шахсони саховатпешаву Ҳимматбаланд дар соли 2021 баҳри амалӣ намудани нақшаи корҳои созандагиву бунёдкорӣ сахмгузорӣ намуданд.

Ҷиҳати ҳалли мушкilotи иҷтимоии аҳолии кишвар танҳо

Фардоро имрӯз бояд сохт

дар доираи нақшаи корҳои ободониву бунёдкорӣ ба муносибати 30-солагии Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар се соли охир зиёда аз 25 ҳазор иншооту бинои истехсоливу иҷтимоӣ ва инфрасохторӣ сохта, ба истифода дода шудаанд.

Маҳз бо ҳамин хотир, Сарвари давлатамон дар Паём (21.12.2021) ба кулли мардуми шарафманди кишвар, аз ҷумла, ба ҳамаи соҳибкорони ватандӯст ва шахсони саховатпеша, ки ба ифтихори ҷашни 30-солагии Истиклоли давлатӣ дар раванди корҳои ободониву созандагӣ Ватан, бахусус, дар бунёди иншооти соҳаҳои маориф ва тандурустӣ саҳми басо арзишманд гузоштаанд, сипосу миннатдорӣ баён намуданд.

Пешвои миллат, доир ба самтҳои асосии гиромидошти арзишҳои таърихиву фарҳангии кишвар суҳан ронда, қайд намуданд, ки «Фарҳанг ҳамчун омили асосии тарбияи маънавию ахлоқии ҷомеа ва муаррифгари таърих буда, ҳифзи мероси фарҳангии моддиву ғайримоддӣ миллати бостониамон, ки гувоҳи зиндаи таърихи шашҳазорсолаи халқамон мебошад, вазифаи муҳимтарини мо – ворисони ин мероси бузург ба ҳисоб меравад».

Сарвари давлатамон дар Паёми худ таъкид намуданд, ки «вобаста ба талаботи иқтисоди милли ва расидан ба ҳадафи

чоруми стратегияи кишвар – саноатикунӣ босуръат дар самти ҷустуҷӯ ва иқтишофи канданиҳои фойданок ва рушди саноати маъдан олимони мо бояд корҳои татқиқотиро вусъат диҳанд».

Президент нақши калидии соҳаи маорифро самти муҳим ва меҳварии сиёсати давлатӣ унвон намуда, изҳор доштанд ки «Мо барои бехтар кардани сатҳи сифати таълим дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот бояд тамоми шароити заруриро муҳайё карда, дар ин раванд масъулияти падару модар, аҳли ҷомеа ва омӯзгоронро боз ҳам баланд бардорем!» Ба ин хотир дар назди тамоми кормандони соҳаи таълим асосӣ – баланд бардоштани сатҳи сифати таълим дар тамоми зинаҳои

таҳсилот ва шаклҳои фаъолияти муассисаҳои таълимӣ гузошта шуд, то ки дар ҷавоби ҳамаи дастгириҳои давлатӣ сатҳи сифати таҳсилотро боло бурда, барои тарбияи мутахассисони ҷавобгӯ ба талаботи замон

сатҳи саводнокиву маърифатнокии мардум, қабл аз ҳама, наврасону ҷавонон, таъвияти завқи зебоипарастии онҳо ва пайдо кардани истеъдодҳои нодир аз байни наслҳои ояндасоз мебошад.

Пешвои муаззами миллат ба масъалаҳои зухуроти хатарноки замони муосир, аз ҷумла, терроризму экстремизм, қочоқи силоҳ, гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир ва дигар ҷиноятҳои фаромиллӣ, ки ба шариятро ба ташвиш овардаанд, таваҷҷуҳ равона намуда, изҳор доштанд, ки «пайравони созмонҳои террористиву экстремистӣ барои ноором сохтани вазъият дар ҷомеа ва тафриқаандозиву барангехтани низоъҳои диниву мазҳабӣ кӯшиш карда, барои гумроҳ сохтани сокинони мамлакат, бахусус, ҷавонон ва ба созмонҳои манъшуда ҷалб намудани онҳо аз шабакаҳои интернетӣ васеъ истифода мебаранд».

Мо, ҷавонони даврони истиклолият, бо дарки масъулияти баланди шаҳрвандӣ ва бо таъяву илҳом аз ҳидоятномаҳои Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҷаҳду талош менамоем, ки дар пешрафту шукуфои кишвари азизамон - Тоҷикистон сахмгузор бошему ҳиссаи босазои хешро гузорем.

Ҳайём МУСЛИМЗОДА,
мудир иҷроияи тарбия ва
робита бо ҷомеаи
Донишқадаи кӯҳию
металлургии Тоҷикистон

► ДОВТАЛАБ – 2022

Марҳилаи иловагии бақайдгирии довталабон баргузор мегардад

Аз 20 то 30 июн марҳилаи иловагии бақайдгирии довталабон барои иштирок дар Имтиҳонҳои марказонидаи дохилишавӣ ба муассисаҳои таълимӣ таҳсилоти миёна ва олии касбӣ (ИМД) доир мегардад. Дар он довталабоне, ки худро дар марҳилаи асосии бақайдгирӣ (аз 1 март то 30 апрел) дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилишавӣ номнавис карда натавонистанд, метавонанд дар марҳилаи иловагии бақайдгирӣ барои иштирок дар ИМД номнавис намоянд.

Марҳилаи иловагии бақайдгирии до-

номнавис мекунанд боз интиҳобҳои аввалини худро иваз кардан меҷаҳанд, имкон доранд барои ин кор аз нав аз қайд гузаранд. Азнавбақайдгирии чунин довталабон ҳамзамон бо марҳалаи иловагии бақайдгирӣ ба роҳ монда мешавад ва чунин довталабон ба нуктаи бақайдгирӣ бояд муроҷиат кунанд, ки худро қаблан дар он номнавис кардаанд. Инчунин, довталабоне, ки худро дар марҳилаи иловагии бақайдгирӣ номнавис мекунанд ё дар марҳилаи иловагии азнавбақайдгирӣ интиҳобҳои аввалини ху-

вталабон танҳо дар нуктаҳои бақайдгирии шаҳри Душанбе ба роҳ монда мешавад. Шахсони хоҳишманд бояд бо пешниҳоди ҳуҷҷатҳои зарурӣ ба яке аз нуктаҳои бақайдгирӣ муроҷиат кунанд.

Тибқи иттилои котиби матбуоти Маркази миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Замира Абдусаломзода довталабоне, ки дар марҳилаи иловагии бақайдгирӣ (аз 20 то 30 июн) худро

дро иваз мекунанд, имтиҳонхоро дар даври иловагӣ танҳо дар марказҳои имтиҳонии шаҳри Душанбе месупоранд.

Маълумоти муфассалро дар бораи бақайдгирӣ ва азнавбақайдгирӣ, муассисаҳои таълимӣ ба низоми ИМД дохилшуда ва дигар раванду марҳилаҳои имтиҳонҳои мазкур метавон аз дастури иттилоотӣ методи «Роҳнамои довталаб» ва аз сомонӣ марказ дастрас намуд.

► РИСОЛАТ

Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд», ки ба урфу одат ва хусусиятҳои миллӣ асос ёфтааст, дар самти таълиму тарбияи насли ҷавон тағйироти сифатӣ ба амал овард. Та-

байни наврасону ҷавонон мусоидат намуда, ҳамкориҳои падару модарро бо мактаб зич намуд. Пеш аз ҳама, он масъулияти падарону модаронро дар тарбияи дурусти фарзандон бештар кард. Аз ин рӯ, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти

Қонун масъулиятфзост

вассути қонуни мазкур ҳар як падару модар, омӯзгор ва шахсони ба таълиму тарбияи насли наврас вобастаро вазифадор мекунад, ки дар назди ҷамъият масъул бошанд.

Тарбия ва ба камол расондани насли ояндасоз дар ҳама давру замон аз ташкили дурусти оила ва ташаккули маърифати оиладорӣ сарчашма мегирад. Зеро оила воҳиди асосии иҷтимоӣ буда, ташкили оила, тарбияи фарзандон аз бузуртгарин масъулият дар ҷомеа маҳсуб меёбад. Ояндаи дурахшони давлат ва миллати қуҳанбунёди мо ба тарбияи дурусти насли наврас зич алоқаманд аст.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ин Қонун дар пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ

падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» аз дигар қонунҳои кишвар тафовут дошта, мақсади асосии он пурзӯр намудани масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзандон, дар рӯҳияи инсондӯстӣ, ифтихори ватандорӣ, эҳтироми арзишҳои миллӣ, умумибашарӣ ва фарҳангӣ ба воя расонидани онҳо мебошад. Имрӯз мо, омӯзгорон, бо дарки баланди масъулиятшиносӣ дар баробари волидайн насли наврасро тарбия намуда, дар ҷомеа саҳми арзишмандамонро мегузорем.

Айдиғул БАХТИЁРОВА,
омӯзгори МТМУ №32,
ноҳияи Шугнон

► ХУШҲАБАР

Фаромӯз Азизбеков – ғолиби озмун

Қотиби шурои сайёри созмони Ҳамаҷони Ҷумҳурии Элназарова маълумот дод, ки дар даври вилоятӣ озмун «Бехтарин роҳбари маҳфили сол» омӯзгори литсейи Оғохон-роҳбари маҳфили физикони ҷавони Маркази таҳсилоти иловагии шаҳри Хоруғ Фаромӯз Азизбеков ҷои аввалро соҳиб шуд ва барои иштирок ба даври озмунӣ ҷумҳуриявӣ ҳуқуқ пайдо кард.

Дар озмун 8 нафар довталаб сабкат варзиданд. Озмун аз рӯи 5 шарт:

пешниҳоди барномаи таълимӣ, муаррифии кори амалӣ, ҳуҷҷатгузориҳои кори роҳбари маҳфил, аз рӯи санадҳои соҳавӣ ҳунари хешро манзури ҳамагон гардонидан ва дастовардҳои назарраси роҳбари маҳфил баҳри гузаронидаи дарси намунавӣ гузаронида шуд.

Ҳусния Элназарова иттилоъ дод, ки ин озмун барои дарёфт ва муайян намудани роҳбари бехтарини маҳфили вилоят гузаронида шуд.

Ҷ.ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

Тоҷикистон ва Ўзбекистон тасмим гирифтаанд, ки корхонаҳои муштаракӣ дорусозӣ таъсис диҳанд.

«ФУРҶИ СУБҲИ ДОНОӢ КИТОБ АСТ»

НАЗМ ВА НАСР

Мусаллам аст, ки дар адабиёти классикии тоҷик назм мавқеи асосӣ дошт ва ба авҷи рушди худ расид. Албатта, наср, тавре аз таърихи адабиёт огоҳем, ташаккул ёфт, аммо, аслан, насри ривоятӣ саргузаштӣ мавқеи ёфта буд.

Намунаҳои насри адабиёти тоҷик ва халқҳои ҷаҳон дар даврони Шӯравӣ омӯхта мешуданд ва бехтарин намоёндагон он ба барномаҳои таълимии адабиёти тоҷик шомил мешафтанд. Омӯзиши он дар мактаби олии тавсеаи бештаре пайдо намуд. Ёд дорам, устодамон, ки ба мо адабиёти Шарку Фарбро дарс медод ва марди сахтгире буд, феҳристи асарҳои бузургтарин нависандагонӣ ҷаҳонро бароямон

кунанд. Чун кироат поён меёфт, хонандаи дигарро меғуфт, ки шеъре гӯяд. Ҳоло ҳам аксари муаллимони забону адабиёти тоҷик аз ин усул фаровон истифода мекунам. Вале як чизро нафаҳмидаму намефаҳмам: хайр, хонанда байт ё ғазалеро кироат кард, баъд чӣ? Яъне, аз ин кор чӣ мақсаду натиҷаро ҷашмдор бояд буд? Ин корро ба хотири чӣ анҷом медиҳанд? Ба хотири он ки намоёндаро бифиребанд, ки шогирдонашон шеър аз бар кардаанд, ё барои он ки дониши шогирдро ба намоиш бигузоранд? Дар ҷанг чой мавриди корбасти ин усул аз хонанда маънии байт, луғатро пурсидам. Шояд, аз 100 нафар 10 кас каме ин ё он байтро шарҳ дода тавонистанду халос.

ро маънидод карда метавонад, не байтеро шарҳ дода метавонад. Чаро? Яку яқбора ба олами назм (шеър) ворид гаштану шогирдонро ҳидоят намудан ба шеъри бисёре аз бар кардан он қадар натиҷаи мусбӣ бор намеорад. Зеро шеърдонию шеърфаҳмӣ кори мураккабу душвор аст. Яъне, шогирди мо ба ин кор тайёр нест. Барои ҳамин аз сода бояд сар кард. Фарзанди мо бояд аввал афсонаю ҳикояҳои хурдро бихонад, чунки фаҳмидани маънии афсонаю ҳикоя нисбат ба шеър осон аст, ба ин хотир, аввал ба дунёи наср ворид бояд гашт. Шеваи “аз сода ба мураккаб” маҳз ҳамин чизро талаб дорад. Бахусус, дар синфҳои поёнӣ – 3, 4, 5, 6, 7 ба ин кор бояд диққат дод.

НЕРУИ СОЗАНДА

Ҷавонон – ифтихори мо

Ҷавонон неруи созанда ва пешбарандаи ҳар як давлату миллат ба ҳисоб мераванд. Пешрафти ҳама соҳаҳои ҷамъият аз ҷавонони ҳушроҳу соҳибмаърифат во-баста аст. Ҳар қадар ҷавонон дорои ҳисси ватандӯстии бештар бошанд, ҳамоно қадар кишвари мо рӯ ба пешравӣ хоҳад овард. Бояд зикр намуд, ки замони муосир бо як қатор хусусиятҳои худ фарқ мекунад.

Замони имрӯзро баъзе равандҳои мураккаб – ҷаҳонишавӣ, омӯзиши тамаддунҳо ва гузариш ба системаи наву тафаккури наву таъсир-расон аст. Албатта, ин хусусиятҳо ба омодагии равонӣ, тарзи фикронӣ ва умуман, ба психологи-яи шахс, аз ҷумла, ҷавонон таъсири худро мерасонад.

Дар яке аз мулоқотҳои Пеш-вои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонони мамлакат қайд карданд, ки «Мо бояд аз неруи ақлонии ҷавонони кишвар ба таври зарурӣ истифода барем. Бинобар ин, ба роҳбарони Вазорати маориф, дигар вазорату идораҳо ва муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ супориш дода мешавад, ки дар назди таълимгоҳҳои худ марказҳои илмӣ, маҳфилҳои муҳоҷисавӣ, озмоишгоҳҳо ва нуктаҳои маълумотдиҳӣ таъсис дода, фаъолияти кафедраҳо, кабинету лабораторияҳоро пурзӯр намоёнд ва барои даст-гирии донишҷӯёни лаёқатманд ва боистеъ-дод замина фароҳам оваранд».

Ҷавонон ба ҳаёти мустақилона қадам ниҳода, ҷойи худро дар ҷомеа муқаррар кардан меҷаҳанд. Дар пеши онҳо интиҳоби касб, ташкили оила, пайва-стан ба ҷунбиши му-айяни сиёсӣ ва ниҳоят дарёфтани мавқеи усту-вори шахрвандӣ барин масъалаҳо пайдо меша-ванд. Ҳамаи ин омилҳо ҳастанд, ки шахсиятро ташаккул медиҳанд. Бинобар ин, ҷавонон маҳз дар ҳамин синну сол ба дастгирӣ ва маслиҳати калонсолон ва созмонҳои мухталиф эҳтиёҷ доранд. Ҳамчунин, зарур аст, ки истеъдодҳои ҷавонро саривақт дастгирӣ кунем. Барои ташаккули шах-сият, ба ҷавонон бовар карда, ба онҳо вазифаҳои масъулро супоридан ло-зим аст. Онҳоро зарур аст, ки бо қувваи дучанд кор карда, илму ҳунар ва дониш андӯхта, таҷрибаи соҳаҳои гуногуни ҷаҳониро аз худ намоёнд. Илова бар ин, агар ҷавон ҳар қадар, ки қувват ва дониши худро саховат-мандона сарфи халқу Ва-тан намоёнд, ҳамоно қадар бойтару ғанитар шуда,

оброю мартабааш дар байни мардум афзунтар мегардад.

Ҷавонон ҳамчун неруи созандаю бунёдкор дар пешрафти ҷомеаи мамла-кат нақши босазо доранд. Тарбияи дурусти онҳо, ки ворисони ояндаи давла-танд, аз вазифаҳои умда ва муҳим махсуб мешавад.

Ҷавононе, ки воқеан, мамлакатаи худро дӯст медоранд ва ободи-ву тараққиёти онро меҷаҳанд, бояд аз дастовардҳои илму техни-каи муосир, аз таҷрибаи ҷаҳонии пешбурди иқтисодиёт вокиф бошанд ва бо ташаббускориҳои худ ба манфиати давлату мил-лати хеш қўшишу талош намоёнд. Дар ин робита, тарбияи ватандӯстӣ рук-ни асосии сиёсати дав-латии ҷавонон мебошад. Ҳамзамон, мо ҷонибдори он ҳастем, ки ин кишри ояндасоз бояд моҳияти истиқлолияти давлати худро ба ҳуби дарк кар-да, ба рамзҳои давлатӣ ва забони модарӣ ҳамчун муқаддасоти миллӣ эҳтиром ва аз он ифтихор дошта бошанд.

Бо шарофати истиқлоли давлатӣ ва ваҳдати миллӣ, ҳукумати кишварамон ҳамаҷониба қўшиш ба ҳарч медиҳад, ки барои тарбияи нас-ли ҷавон шароитҳои боз ҳам муносибро фароҳам орад. Яке аз чунин им-коноти муҳиме, ки дар замони муосир барои ҷавонон дода шудааст, таҳсил ва таҷрибаомӯзӣ дар хориҷи кишвар мебо-шад. Ҳар сол бо роҳхати Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамдастии созмонҳои байналмилалӣ садҳо на-фар ҷавонон барои таҳсил ба хориҷа сафар мекунамд ва бо як ҷаҳон таассурот ва таҷрибаи пурзӯрӣ бармегарданд. Аз ин рӯ, онҳо барои пойдории кишвар яке аз кадрҳои мустаҳкам ва лаёқатманд ба ҳисоб мераванд. Бояд як чизро қайд кунем, ки гарчанде мо барои таҳсил дар қадом гўшаю қанори ҷаҳон бошем, фаромўш насозем, ки аз насли тоҷик ҳастем ва фарҳангу ҳисси худшиносӣ худогоҳии миллиамонро аз даст надихем.

Ақобириш
НАЗАРШОЕВ,
омӯзгори МТМУ №5,
ноҳияи Раистқалъа

Чаро захираи луғавӣ ғанӣ нест?

мураттаб менамуд ва мефармуд, ки он асарҳоро аз китобхонаҳои Фирдавсиву Лоҳутӣ пайдо ва ҳатман мутолиа намоем. Вақти санҷиш ҳар як рӯйдоду қаҳрамони асарро ме-пурсид. Касе ҳам намеҳост, маҷбур буд, ки он асарҳоро хонад. Кам андар кам сад китобро хондану аз худ кардан заҳмату вақти бисёре меҳост. Барои ҳамин, то шабу нис-фи шабу ҳатто то рӯз хондан барои донишҷӯён як одати муқаррарӣ буд.

Назро зимни тадриси адаби-ёти классикии тоҷик меомӯхтем, маҷбур будем, ки дафтар – дафтар шеърро ғазал аз ёд кунем. Ҳатто “Назмшиносӣ” ном фанни ҷудогона таълим дода мешуд, яъне заминаи мусоиде буд, ки фарди серҳавсала имкон дошт иттилои қомиле дар бораи назм бигирад. Мақсад аз гуфтаҳои боло ин аст, ки омӯзиши назму наср дар баробари дониши хуб гирифтани, ҳамчунин, захираи луғавии донишомӯзро дар мактаби миёна ва бахусус, дар мактаби олии ғанӣ месохт. Донишҷӯи он замон метавонист сари ҳар мавзӯ мат-лабу мулоҳизаашро муфасссал, рав-шан, фаҳмо баён созад. Акнун суоле пеш меояд, ки оё имрӯз толибилм метавонад ба чунин поя расад?

“БАЙТЕРО АЗ ЁД ГҶӢ...”

Собиқан 28 соли қорӣ дар соҳаи маориф имконам дод, ки наза-ру таҳлилу бардоштҳои худамро дошта бошам. Аз ин миён 16 сол муаллим будам, ки низ таҷрибаи кофӣ дар таълиму тадрис андӯхта будам. Ҳамчунин, зимни сафарҳои қорӣ омӯзиши масъалаҳои таъли-му тарбия, дигар масъалаҳои мар-бута ҳулосаву андешаҳои мо-милтар кард. Дар аксари дарсҳои омӯзгорони забону адабиёти тоҷик, ки ширкат доштам, усулро кор ме-фармуданд, ки ҳадафи он номуайян мемонд. Чун дарс оғоз меёфт, дар баробари пурсиши вазифаи ҳадафӣ омӯзгор бештар хонандагонро ме-фармуд, ки байт ё ғазалеро кироат

Дар баъзе ҷойҳо ҳатто ду - се калимаи байтро тафсир карда на-тавонистанд. Хулоса, ҳамагӣ қорӣ аз ёд кардану гуфтани шеър ҳукми анъана гирифтааст, вале фойдае аз он маълум нест.

АЗ СОДА БА МУРАККАБ

Замони омӯзгор буданам ба шо-гирдон асарҳои С. Улуғзода, Ф. Мухаммадиев, Сорбон, Саттор Турсун ва дигар нависандаҳоро тавсия меодам, ки мутолиа ку-намд. Ҳамин тавр, баъди хондани як асар китоби дигареро мегирифт-танд. Ба баъзеҳо (аз рӯи қобилият) китоби афсонаҳо ё ҳикояҳои хурд тақсим мекардам. Ростӣ, аксари китобҳои аз ин тақсимот гом шу-данд, вале натиҷа ба даст омад. Ак-нун хонандаҳо аз уҳдаи навиштани нақли хаттӣ ва иншо мебаромадагӣ шуданд, зеро аллақай захираи луғавӣ доштанд.

Вақте мо ба хонанда супориш медиҳем, ки фалону фалон шеърро ғазалро аз худ намоёнд, бояд ҳадафиро пайгирӣ кунем. Вале мо, чун толибилм шеърро аз бар кард, корро анҷомёфта меҳисобем, ҳол он ки шогирди мо не луғати шеър-

ДУНӢИ МАЪНАВӢ

Рӯйрош иқрор шавем, захираи луғавии донишомӯзони ин замон хароб аст, чаро ки китобҳои аз байн рафтааст. Солҳои 90 - ум - солҳои тангиву муҳтоҷӣ ақлу ҳуши мардум танҳо ба дарёфти гизо банд буд, чун ин кор сола ҷанг давом ёфт, мардум гизои маънавӣ - ки-тобхониҳо батамом фаромўш кард ва мутаассифона, ин анъанаи нек аз байн рафт. Имрӯз, шукри Худо, мардум сер аст, вале олами маъна-вии инсон хароб аст, чун зиндагӣ танҳо хӯрдану хобидан нест... Акса-ри мушқилиҳои мо аз харобии маъ-навиёти мо сар мекашанд ва мо худ аз ин беҳабарем. Зиндагии инсон за-мон ба ифода меояд, ки миёни зин-дагии дунявӣ маънавиаш таодуле, баробарие бошад.

Хоҳ - нохоҳ бе омӯзиш, бе му-толиа инсон наметавонад ҷойгоҳи шоистае дар ҷомеа пайдо бикунанд. Ин ки фарзанду шогирди мо бояд биёмӯзад ба захираи луғавӣ даст ёбад, танҳо аввали қору ибтидои роҳ аст, роҳ ба сӯи дунёи маънавӣ бошад, хеле дароз аст.

Р. САӢӢ

СЕМИНАР

Чорабиниҳои муҳим

Дар Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ВМКБ оид ба озмунҳои ҷумҳуриявии “Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст” ва “Илм - фурӯғи маърифат” семинар - машварат доир гардид.

Дар он намоёндаи Вазорати маориф ва илми ҷумҳурий М.Бобомуродов ва муовини раиси вилоят Нилуфар Асламшоева ширкат доштанд. Дар чорабинӣ муовини раисони шаҳру ноҳияҳо, мудириҳои шуъбаҳои маориф, аҳли фарҳанг, намоёндагонии шуъбаҳои бахшҳои қор бо занон ва ҷавонон, адибон ва аҳли илми вилоят, васоити ахбори омма ширкат

варзида, доир ба мушқилоти қор дар омодагӣ ба озмунҳо ва роҳҳои ҳалли онҳо ибрази назар намуданд.

Ҷ.ҚОЗИБЕКОВ,
«омӯзгор»

Дар шаҳри Душанбе ҷараёни таълиқи «Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» баррасӣ гардид.

► МУЛОҲИЗА ВА ПЕШНИҲОД

Забони тоҷикӣ ва таҳаввули таълими он

Дар шароити хатарзои ҷаҳони муосир арҷгузорӣ ба рукнҳои давлатсози ҷомеа - забон, фарҳанг, тамаддун ва анъанаҳои миллий бамаротиб зиёд мегардад, зеро раванди ҷаҳонишавӣ ду ҷанба-мусбат ва манфӣ дорад ва дар баробари хусусияти ҷаҳонӣ касб кардани урфу одатҳои миллий, аз ҷониби дигар, хатари кам шудани мавқеъ ва нуфуз ва аз байн рафтани онҳо, бахусус, забонҳои миллий пеш меояд. Бино ба таъкиди пажуҳишгарон, дар сад соли оянда хатари аз байн рафтани тақрибан ҳаштод дарсади забонҳои дунё вучуд дорад. Бо дарназардошти ин, Ҳукумати Тоҷикистон ҷиҳати рушду тақомули забони тоҷикӣ ҳамвора ҷорасозӣ мекунад ва таваҷҷуҳи шахсии Сарвари давлат нисбат ба ин масъала намунаи беҳтарини ҷиҳзи арзишҳои миллий ба ҳисоб меравад.

Масъалаи дигаре, ки ба омӯзишу ҳифзи забони миллий ҳамради аст, вазъи таълими забони тоҷикӣ ба шумор меояд. Зеро ин масъала то замони истиқлол дар ҳама соҳаҳои ҳаёт ва ҷанбаҳои гуногуни ҷомеа хеле нигаронкунада буд. Яке аз ин самтҳо, таълими густурдаи забони тоҷикӣ ба сифати фанни ниҳоят муҳим ва тақвиятбахши рукни давлати миллий дар тамоми риштаҳои ҳаёт, бавижа, дар факултетҳои ғайрифилологӣ муассисаҳои олии таълимӣ мебошад.

Таҷрибаи тадриси муаллифони китоб нишон дод, ки донишҷӯёни факултетҳои ғайрифилологӣ макотиби олии мамлакат ҳангоми навиштани диктант, иншо, нақли хаттӣ ва эссе бештар ба хатои имлоӣ ва услубӣ роҳ медиҳанд, ки ин ба проблемаи муҳими ҳалталаби соҳа табдил ёфтааст. Чунончи, соли 2018 дар ДДОТ ба номи С.Айни бо мақсади муайян намудани дониши хаттии донишҷӯёни курси 1-уми факултетҳои забон ва адабиёти рус, технология ва иқтисодиёт, биология аз фанни забони тоҷикӣ диктант гирифта шуд. Натиҷаи диктант бозгӯи он аст, ки саводи хаттии донишҷӯён ҳанӯз ҷавобгӯии талабот набуда, онҳо асосан дар имло ва аломатҳои китобат иштибоҳ мекунанд. Соли 2018 дар курси якуми факултети биология 186 нафар, технология ва иқтисодиёт 195 нафар, забон ва адабиёти рус 273 нафар таҳсил менамуданд, ки дар маҷмӯъ, шумораи умумии онҳо ба 464 нафар мерасид. Ҳангоми навиштани диктант аз 464 нафар 412 нафар ширкат дошт, ки 88,8%-ро ташкил

медихад.

Натиҷаҳои диктант ба тариқи зайланд:

Баҳои 2- 152 нафар- 36,8%

Баҳои 3- 160 нафар – 38,8 %

Баҳои 4-70 нафар - 17%

Баҳои 5-30 нафар -7,3%

Сатҳи азхудкунӣ 63,1%-ро ташкил додааст. Агар ин нишондодро ба ҳамин давраи як сол пеш, яъне соли 2017 муқоиса намоем, 10 дарсад кам аст. Сатҳи азхудкунии фанни забони тоҷикӣ дар соли 2017 ба 73% баробар буд.

Суоле ба миён меояд, ки чаро дараҷаи азхудкунии забони тоҷикӣ сол то сол паст мешавад? Ба фикри мо, ин ду ҷанба дорад.

Якум, тағйирот дар қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ, ки соли 2011 сурат гирифт, қолаби муназзами имлои забони тоҷикиро аз байн бурд ва боиси ҳарачу марач шуд. Иддае аз олимони мутахассисони соҳа ин тағйиротро напозирфторанд ва қисмате онро ҷонибдорӣ намуданд. Дар натиҷа, пеш аз ҳама, ҳонандагон, довталабон ва донишҷӯён то имрӯз “дар аъроф” монданд. Азбаски ин тағйирот саросемавор, бидуни иттифоқи орои соҳибзабонон амалӣ шуд, дер напояд. Ба хотири бурунрафт аз ин мушкилот, бо дастури бевоситаи Президенти Тоҷикистон, Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муваззаф гардид, ки қоидаҳои нави Имлои забони тоҷикиро барои тасдиқ ба Ҳукумати Тоҷикистон пешниҳод намояд. Ниҳоят, «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ ва «Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ» бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30

июни соли 2021 тасдиқ шуд. Ҳамаи ин тадбирҳо, барои рушду нумӯш ва густариши ҳамҷонибаи забони тоҷикӣ ва савияи таълими он фазои муносиби сиёсату маъмурий ва фарҳангии маънавию фароҳам меоранд.

Дуюм, ворид шудани ба тарзи кредитии таҳсилот тақозои замони аст ва кишвари мо аз раванди ҳамгироии умумичаҳонӣ дар ҷодаи маориф дур буда наметавонад. Аммо ин низом дар баробари муваффақиятҳои ҷашмгир аз камбудҳои ҷузъӣ

омезиш дода, дар ҳамбастагӣ онҳоро мавриди истифода қарор диҳанд. Дар ҳолати самаранок дилхоҳ ба бор наовардани тарзи кредитии таҳсилот баргаштан ба усули анъанавии таълим, махсусан, барои таҳассусҳои забон ва адабиёт тақозои замони хоҳад буд.

Таҳия, танзим ва ҳамгунсозии истилоҳҳо низ аз масъалаҳои муҳиму ҳалталаб дар роҳи рушди забони давлатӣ ба шумор меравад. Мо бояд ба таҳия, танзим ва ҳамгунсозии истилоҳот, ки яке аз масъалаҳои

ғушнавозу мардумпазир ба забон зевари маънӣ бахшида, мақоми истифодаи онро дар ҷаҳони муосир устувор ва онро аз газанди ҷаҳонишавӣ раҳой мебахшад. Ба назари инҷониб, барои ҳалли ин проблема ду роҳ вучуд дорад: аввалан, дар Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон созмон додани бахши истилоҳот ва гирди ҳам овардани мутахассисони варзидаи соҳаҳои гуногун, ки зарфияти созмони ин кори ниҳоят мушқилро дошта бошанд, дуюм, гузариши дигар ин тақсими Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ду ниҳоди мустақил: -Кумитаи забони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақсад мувофиқ аст. Дар ин ҳол Кумитаи забон масруфи қорҳои вобаста ба забон мегардад ва Кумитаи истилоҳот бевосита ба таҳияи истилоҳот, қабули истилоҳоти ҳамгун ва ҷопи маводи марбут ба истилоҳҳои соҳавӣ машғул хоҳад шуд. Ин кор аз як тараф, пойгоҳи кавии истилоҳсозии миллиро ба вучуд меорад, аз ҷониби дигар, супориши Президенти мамлакат оид ба истифодаи ҳамҷонибаи имкониятҳои забони модарӣ бо мақсади ҳифзи асолати забон ва зарфияти унсурҳои пайдори забони давлатӣ ва ҳам иқтибосгирии оқилонаву санҷида ба таври мутавозин мавриди амал қарор дода хоҳад шуд. Дар ин кор бояд таъхир кард, чаро ки дар шароити кунунӣ, ки набардҳои равониву ҷангҳои иттилоотӣ дар фазои расонаии кишвар тавассути забон роҳандозӣ мегардад, ё тавассути соҳани истилоҳҳои соҳавӣ асолати забонамонро ҳифз менамоем ва ё дар раванди босуръати ҷаҳонишавӣ тавассути ворид шудани истилоҳ ва вожাগони бегона забони шевову ширини модарии мо махлут ва камранг хоҳад шуд.

Рушди минбаъдаи забони тоҷикӣ ва таҳаввули таълими он аз тарбияи мутахассисони имрӯзаи соҳибмаълумоти мусаллаҳ бо донишҳои муосир вобаста аст.

Саидмуроди ҲОҶАЗОД,
доктори илми
филология, профессор

орӣ нест. Ташаккул наёфтани нутқи шифоҳӣ ва дониши хаттии ҳонандагону донишҷӯён, ҳосил накардани донишҳои фарогир, сайкал наёфтани фикр ва кундани андеша ба фикри мо, шояд натиҷаи он бошад. Ба андешаи инҷониб, таълими анъанавӣ барои фанҳои забон ва адабиёт беҳтарин роҳи донишхосилкунӣ аст. Санҷидани савияи дониш, ташаккули нутқ, қудрати ҳофиза, тақаллум, ибрази озодаи андеша дар тарзи кредитӣ қомилан ғайриимкон мебошад. Ҳолатҳое ба мушоҳида расид, ки донишҷӯён факултети филология хатто ду мисраъ шеър аз Рӯдакӣ ва ё Ҷалолиддини Балхӣ аз ёд гуфта наметавонанд. Зеро ин низом алорағми низоми анъанавии таҳсилот барои ҳосил намудани дониши механикӣ бештар созгор аст. Барои пайдо намудани роҳи бурунрафт аз ин проблема, масъулони соҳа ва омӯзгоронро зарур аст, ки хусусиятҳои хубу ҷолиб ва самарабахши таълими анъанавиро бо низоми нав

муҳим дар роҳи рушди забони давлатӣ ба шумор меравад, эътибори ҷиддӣ диҳем.

Инчунин, бо дахли истилоҳсозӣ, ки мушқило-ти мубрами соҳа дар шароити феълӣ ба шумор меояд, зикр шуд, ки барои тавсеаи доираи калимасозии мавзӯӣ, аз қабилҳои истилоҳоти сиёсӣ, иқтисодӣ, иттилоотӣ, ҳуқуқӣ ва ғайра аз имкониятҳои забони модарӣ ҳамҷонибаи истифодаи гардида, бо мақсади ҳифзи асолати забон ҳангоми истифодаи истилоҳот бояд ҳам зарфияти унсурҳои пайдори забони давлатӣ ва ҳам иқтибосгирии оқилонаву санҷида ба таври мутавозин дар мадди назар бошад. Зеро ба вучуд овардани истилоҳ, бавижа, истилоҳи соҳаҳои табииву риёзӣ ва технологияи иттилоотӣ иқтидори забонро қавӣ ва зарфияти истеъмоли онро ғаний мегардонад. Аз ҷониби дигар, истифодаи таҷрибаи истилоҳсозии кишварҳои ҳамзабон ва пешрафта мувофиқи мақсад буда, ба вучуд овардани истилоҳи

► НУҚТАИ НАЗАР

Дар Тоҷикистон дар баробари забони тоҷикӣ, ки ба гурӯҳи забонҳои ғарбии эронӣ дохил мешавад, як силсила забонҳои ба истилоҳ шарқӣ: забони яғнобӣ ё сугдӣ нав, забонҳои зергурӯҳи шугнонӣ-рӯшонӣ (шугнонӣ, рӯшонӣ, хуфӣ, бартангӣ, рошорвӣ ва сарикӯлӣ), язғуломӣ, ваҳонӣ ва ишкошимӣ мавриди истифода қарор доранд.

Аз таърих маълум аст, ки ҳангоми ҳучуми арабҳо ба Осиёи Марказӣ, сугдӣҳо бо сардории Деваштиҷ бар зидди онҳо баромада, ҷонбозҳои зиёд карданд, ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, ҷангро бохтанд. Деваштиҷ маҷбур шуд, ки ақибнишинӣ кунад. Оқибат ба кӯҳи Муғи водии Зарафшон рафта, дар он ҷо маскан гирифт. Баъди андак муддат ҳудуди сугдинишинон

Андешаҳо дар атрофи забони яғнобӣ

дар водии Зарафшон меафзоёд ва онҳо ба Фалғар, Мастҷох, Яғноб хичрат мекунанд. То асрҳои XV-XVI забони сугдӣ дар ин минтақаҳо роиҷ буд, аммо бо таъсири омилҳои гуногун доираи истифодаи ин забон маҳдуд шуда, ин забон маҳдуд шуда, минбаъд танҳо дар қисми марказии дараи Яғноб боқӣ монд.

Забони яғнобӣ фақат дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон (то даҳаи ҳафтуми асри XX, асосан дар мавзеи Яғноби водии Зарафшон) паҳн шудааст. Як қисми яғнобиён ҳанӯз дар асри XVIII ба дараи Варзоб омадаанд. Солҳои 50-уми асри XX муҳоҷирати яғнобиён

ба водии Ҳисору шаҳри Душанбе авҷ гирифт, минбаъд, баҳори соли 1970 ҳамаи яғнобиёнро ба ноҳияи Зафаробод кӯчониданд. Охири солҳои 80-уми асри XX аз нав гурӯҳи муайяни яғнобиҳо барои обод кардани дараи Яғноб камар бастанд ва ҳоло миқдори муайяни аҳолии яғнобизабон дар ин ҷо умр ба сар мебаранд. Дар шароити кунунӣ яғнобизабонон дар дараи Яғноб, шаҳрҳои Душанбе, Ваҳдат, ноҳияҳои Варзоб, Ёвон, Зафаробод ва дар бархе аз ноҳияҳои тобеи марказ зиндагонӣ мекунанд.

Аввалин маълумоти илмӣ доир ба яғнобиёну забони яғнобӣ соли 1870 аз

ҷониби А. Л. Кун дода шудааст. Баъд аз он таваҷҷуҳи муҳаққиқон ба забон, таърих ва фарҳанги яғнобиён зиёд шуд. Минбаъд К. Г. Залеман, И. И. Зарубин, М. С. Андреев, Е. М. Пешерева, А. Л. Хромов, С. И. Климчитский, М. Н. Боголюбов, А. К. Писарчик ба омӯзиши паҳлуҳои гуногуни забон ва мардумшиносии сокинони дараи Яғноб пардохтанд.

Рамазонӣ САМАДОВ,
докторанти кафедраи забони
тоҷикӣи Донишгоҳи давлатии
Хуҷанд ба номи академик
Бобочон Ғафуров

▶ МАКТАБШИНОСӢ

**Омӯзгорӣ дар ҷомеа пешаи басо зарурӣ до-
ниста мешавад. Бунёдгузори назарияи илми
педагогикаи Ғарб Ян Амос Каменский касби
омӯзгориро дар сатҳи баланд гузошта, гуфтааст:
«...ба муаллимон вазифаи олие супорида шуда-
аст, ки аз он баландтар дар зери хуршед чизи
дигаре буда наметавонад».**

Воқеан, аз камоли фазилату хайрхоҳии омӯзгор
шахсони барӯманд ва нобиғаҳои беназир ба
арсаи тамаддуни ҷаҳонӣ пой ниҳоданд.

Дар «Футувватномаи султонӣ»-и Хусайн Воизи
Кошифӣ барҳақ омада: **«Бидон, ки ҳеҷ коре бе устоде
муяссар намешавад ва ҳар ки бе устод коре кунад,
бебунёд бошад».**

Омӯзгорӣ хусусиятҳои ба худ ҳосе дорад, бидуни

Дар дарун оташ набошад...

шавку фараҳмандӣ, бидуни авҷу шӯри эҷодӣ, бидуни
дӯст доштани шахсияти шогирдон ва муҳаббат доштан
нисбати ин кори пуршарафу душвор худро педагог
шуморида мумкин нест. Шоир Муҳаммадаминхоҷаи
Кошиф хеле хуб гуфтааст: **«Дар дарун оташи набошад,
шуъла кай берун занад?»...**

Оре, омӯзгор тавассути ин хислатҳо варзида ва
мумтоз мегардад.

Яке аз фазилатҳои замонавии омӯзгор бидуни
ҳукмравой бо шогирдонӣ худ ҳамкорӣ карда
тавонистан аст. Ягон китоби дарсӣ ва дастури методӣ
наметавонад ҳамкориҳои гарму самимии педагогии
омӯзгорро бо шогирдон иваз кунад. Педагогикаи
ҳамкорӣ заррабинеро (микроскоп) мемонад, ки
тавассути он муаллим олами ботинии шогирдон: дарду
ниёз, малакаву истеъдод, салоҳиятмандӣ, шодиву
сурур, нуксону камбудихояшонро дидаву фаҳмида
метавонад.

Педагогикаи ҳамкориро тавре танзим бояд дод, ки
шогирдон аз муаллим нахаросанд, худро дар ҳузури
устод озод ҳис кунанд, муаллимро ҳидоятгару раҳнамо
ва қарини ҳеш ҳисобанд. Зеро на дар ҳама ҳолат обрӯю
нуфузи омӯзгор тавассути серталабӣ ва саҳтгирияш
хифз мегардад. Сарзанишу танбеҳи барҳақ яке аз
руқнҳои муҳими омӯзгорӣ аст, аммо дар меъёри одоби
муоширати педагогӣ.

Вазифаҳои иҷтимоии омӯзгор дар ҷумҳурии мо аз
инҳо иборат аст: «Шаҳрвандони сатҳи маърифаташон
баланд, дорои тафаккури интиқодию эҷодӣ,
ҳамаҷониба рушдёфта ва соҳиби дониши амиқ,
маҳорат, малакаи касбӣ тайёр намоёнд, ки онҳо ба
ғояҳои сулҳдӯстӣ, инсонпарварӣ, адолати иҷтимоӣ,
риояи арзишҳои аз тарафи умум эътирофшуда ҳуқуқ
ва қонунҳо фаро гирифта шудаанд».

Дар ҷанги шаҳрвандии солҳои 90-ум ва
бесарусомониҳои он замон сатҳи зиндагии мардуми
тоҷик хеле паст гардид, ки ин омил ба соҳаи мактабу
маориф низ таъсири бад расонд. Қисме аз муаллимон аз
сабаби мушкилиҳои моддӣ, харобу балангор гаштани
манзилу макон ва маоши нокифоя касби худро тарк
карданд. Аммо қисми асосии онҳо ба хотири фардои
миллат пешаи омӯзгориро тарк накарданд.

Аз ин рӯ, омӯзгоронро зарур аст, ки имрӯз беш
аз ҳарвақта ба хотири он ҳама садоқату матонат, ба
хотири ояндаи неки ин миллату давлат, ба хотири
иҷрои рисолати азаливу бошарофати ҳеш, ба хотири
сулҳи пойдор ва таҳкими пояҳои давлати пешрафтаву
демократию ҳуқуқбунёд шогирдони сазоворро тарбия
ва ба камол расонанд.

Парвина ХҶЧАМОВА,
омӯзгори литсейи №3 барои
хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе

▶ ШЕВАИ ДАРС

Санъати тасвирӣ - воситаи муҳими тарбияи зебоипарастӣ

**Дар муассисаҳои таҳсилоти
миёнаи умумӣ, дар зинаҳои
якуму дуюми таълим (дар
синфҳои 1-4 ва 5-6) фанни
санъати тасвирӣ омӯзонида
мешавад.**

Дарсҳои ин фанро метавон
дарси ахлоқ, зебоипарастӣ,
талқингари хислатҳои ҳамидаи
инсонӣ номид. Тавассути дуруст
ба роҳ мондани таълими ин фан,
тарбия ва сайқал додани маҳорату
истеъдоди кӯдакону наврасонро
дар ин ҷода метавон ба хубӣ дарк
кард, ки фанни мазкур, воқеан,
талқинкунандаи зебоӣ, одобу
ахлоқ, рафтори наҷиби ҳар як фард
ва барангезандаи меҳру муҳаббат
ба ватану зебоиҳои он ба ҳалқу
миллат мебошад.

Ҳамчун омӯзгори ин фан, на-
фаре, ки аз олами эҷоди ҳунару
истеъдоди модарзодии нобиғаҳои
санъати тасвирӣ Репин, Шишков,
Суриков, Васнетсов, Айвазовский
ва даҳҳо нафар рассомони сатҳи
баланди ҷаҳонӣ оғаҳӣ дорам, ме-
тавонам гӯям, ки санъати тасвирӣ,
ҳамчун илм, ҳунару ва истеъдод
қодир аст, ки хонандагонро дар
рӯҳияи баланди ҳештаншиносӣ,
худогоҳии миллӣ, эҳтироми рамзу
муқаддасоти миллии давлатӣ тар-
бия намурад, насли наврасро дар
рӯҳияи ватандӯстӣ, ватанпарварӣ,
донистани қадри Ватан, шиносо-
нидан бо таърихи ниёгон ва до-
нистани расму ойин ва ҳунару
санъати халқият ва миллатҳои
дигар раҳнамо бошад. Зеро ки ин
шахсиятҳои бузурги аз ҷониби
санъатшиносони ҷаҳон эътироф-
гардида бо Ватан ва миллати ҳеш
ифтихор доштанд ва шоҳасарҳои

эҷодкардаашон худ ифшоғари
рози дилашон мебошад.

Таълиму тарбияи дурусти фан-
ни «Санъати тасвирӣ» (тавассути
мусаввараҳо) ба бачагон ҳиссиёти
хушнудонаву некбинона ҳада ме-
созад. Дигар машғулиятҳои ваз-
нину дилгиркунандаро шавқовару
диққатҷалбкунанда намуда, завқу
шавқ, ҳавасу хоҳиши онҳоро ба
ҳаёт, табиат ва зебоии он дучанд
мегардонад. Аз таъсири ҳуши санъ-
ати тасвирӣ натавон ҳуди бачаҳо,
балки волидайнӣ онҳо низ баҳра
мебаранд.

Илми пешрафтаи педагогикаи
муосир ҳамеша тарбияи хислату
сифатҳои зебоипарастиро, ки асоси
онро дар муассисаҳои таълимӣ дар
машғулиятҳои фанни «Санъати
тасвирӣ» меомӯзанд (гарчанде ди-
гар фанҳо низ ҷунин хусусиятҳоро
дороянд), муҳимтарин қисми тар-
кибии қарағни ҳамаҷаҳона ва му-
раттаб инкишоф додани шахсия-
ти хонанда мешуморад. Санъати
тасвирӣ нисбат ба дигар фанҳои
таълимӣ бо ҷаҳони зебоӣ хеле
қарин буда, аз дигар соҳаҳои та-
шаққули хонандагон ҷудо нест,
балки, баръакс, ба тарбияи ахлоқӣ,
фикрӣ ва ҷисмонии онҳо алоқаи
ноғусастаниро дорост.

Дар замони муосир, вобаста
ба тезугундшавии муборизаҳои
идеологӣ, масъалаи тарбияи зе-
боипарастии одамон, баҳусус,
ҷавонону наврасон аҳамияти
маҳсусро дорост. Ҳаёти ҷомеаи
қунонӣ аз ҷиҳати моддию маънавӣ,
баландшавии талаботи ҷомеаи
демократӣ нисбат ба муассисаҳои
таҳсилоти миёнаи умумӣ вазифа
ва талаботи навро пеш гузошта-
аст, ки яке аз онҳо дар бачагон ин-
кишоф додани неруи қобилияти

эҷодкорӣ, кӯшишу ғайрат, дар асо-
си қонунҳои зебоӣ бунёд намудани
рӯзгору зиндагии ҳамаҷаҳона ҳеш
мебошад.

Дуруст аст, ки аз ҳамаи
манбаъҳои гуногуни воқеият мак-
табча тасаввуроти зебоипара-
стиро мегирад ва аз ҳама дастра-
стани он табиат аст. Зебоии табиат
тавассути гуногунӣ, ҳушу форамии
рангҳо, овозҳо, шаклҳо, инчунин,
тавассути қонунияти муайяни иваз-
шавии ҳодисаҳои олами зиндаву
ғайризинда ифода мегардад. Аз рӯи
ҳаракат ва таҷассуми ҳамаҷаҳонаи
ҷангалзорону киштзорҳо, дарёову
кӯҳсорон кӯдак қобилияти хис кар-
дану донистани зебоиро дар худ
пайдо месозад.

Тарбияи зебоипарастӣ, ки дар
муассисаҳои таҳсилоти миёнаи
умумӣ тавассути фанни «Санъати
тасвирӣ» ба роҳ монда мешавад,
қисми ҷудонашавандаи мура-
таб инкишоф ёфтани шахсият ме-
бошад. Аз ин рӯ, вазифаи фанни
«Санъати тасвирӣ» танҳо аз ин-
кишоф додани ҳолатҳои бадеӣ-
эҳсосии бачагон иборат набуда,
балки аз тақмил додани қувваҳои
ахлоқӣ, ақлонӣ, фикрӣ, дар рӯҳияи
ҳештаншиносӣ, худогоҳии миллӣ,
тарбияи ахлоқи ҳамаҷаҳона тозаю
озода нигоҳ доштани табиат ва
муъҷизаҳои он низ иборат аст.

Умуман, дарсҳои фанни «Санъ-
ати тасвирӣ» машғулиятҳои ташақ-
қули маҳорату истеъдод, рушди
хислатҳои нақў, ахлоқи ҳамида
буда, дар тарбия ва ба воя расо-
нидани ворисони сазовори Ватан
нақши сазовор мебозад.

Амирҳамза ПҶЛОДОВ,
омӯзгори факултети омӯзгорӣ
ва фарҳанги ДДК ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

▶ НИЗОМ

Таҳсилоти фосилавӣ: воқеият ва дурнамо

Дар Донишқадаи
политехникии
Донишгоҳи техникии
Тоҷикистон дар шаҳри
Хучанд ба номи акаде-
мик Муҳаммад Осимӣ
таҳти унвони «Таҳсилоти
фосилавӣ: воқеият ва
дурнамо» бо иштироки
олимони муассисаҳои
таҳсилоти олиӣ касбии
вилояти Сӯғд конфе-
ренсияи илмӣ – амалии
ҷумҳуриявӣ доир гардид.

Муовини директор
оид ба илм ва инноват-
сияи Донишқадаи по-
литехникии Донишгоҳи
техникии Тоҷикистон дар
шаҳри Хучанд Усмонҷон
Аҳмедов иброз дошт, ки
Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон, мухтарам
Эмомалӣ Раҳмон ҷорӣ
гардидани системаи
таҳсилоти фосилавию
дар шароити пешрафти
иқтисодиву истеҳсоли
амри зарурӣ шуморида,
ба роҳбарони мактабҳои
олиӣ дастур дода буданд,
ки ҳар ҷи тезтар ба ин
усули таълимӣ гузаранд.
Зеро ин намуи таҳсил
барои шахсоне, ки ҷои ко-
рии худро тарк карда на-
метавонанд ва бо дошта-
ни мушкилиҳои ҳаррӯзаи

зиндагӣ имкони таҳсили
шакли рӯзона надоранд,
шароити меҳнат, ки
соҳиби маълумоти олиӣ
касбӣ гарданд.

Усмонҷон Аҳмедов
афзуд, ки алҳол дар

таҳсилоти фосилавӣ 320
нафар донишҷӯ аз рӯи 8
иқтисос таҳсил мекунанд.
Донишҷӯёни таҳсилоти
фосилавии донишқада
дар ғушаву қанорҳои гу-
ногуни ҷаҳон, ба монанди
ОИМА, Олмон, Русия, Ко-
рея Ҷанубӣ ва ғайра фаъо-
лият доранд.

Раванди таълим ба во-
ситаи портали омӯзишии
www.fosilavi.tj ба роҳ
монда шудааст. Таъ-
миноти барномавии

он дар асоси омӯзиши
системаҳои таҳсилоти
фосилавии мамлакатҳои
пешқадам аз тарафи бар-
номасозони худӣ дониш-
қада тартиб дода шуда,
ба шабакаи глобалии

интернет пайваст аст ва
бинобар ин, новобаста
аз масофаи ҷойгиршавии
байни устоду донишҷӯ
раванди таълим амалӣ
мегардад.

Дар портали мазкур 320
кабинети инфиродӣ барои
донишҷӯён, 103 кабинети
инфиродӣ барои устодон
ва 4 кабинети инфиродӣ
барои кормандони мар-
кази таҳсилоти фосилавӣ
омода карда шудааст.
Барои ташкили муоши-

рати зинда бо омӯзгор
дарсҳои тарикӣ онлайн
–вебинарҳо омода шуда-
анд, ки аз ҳар фан давоми
нимсолаи соли хониш 3-4
маротиба гузаронида ме-
шавад. Айни замон барои
камшавии хароҷот, ис-
тифодаи доимӣ ва дорои
интерфейсҳои оммафаҳм
ҳам барои устод ва ҳам
донишҷӯ будан аз тарафи
барномасозони донишқа-
да таъминоти барномавии
вебинар тартиб дода шу-
дааст.

Сардори Маркази
таҳсилоти фосилавии
Донишқадаи политех-
никии Донишгоҳи тех-
никии Тоҷикистон дар
шаҳри Хучанд Назира
Бобоҷонова дар мав-
зуи «Таҷрибаи ДПДТТ
доир ба татбиқи низо-
ми таҳсилоти фосилавӣ»
маъруза намуд.

Дар ҷамъомад, инчу-
нин, дар мавзӯҳои «Омо-
дакунии кадрҳои соҳаи
энергетика дар низоми
таҳсилоти фосилавӣ»,
«Шаклҳои ташкили
машғулияти таълимӣ дар
таҳсилоти фосилавӣ: му-
аммо ва роҳҳои ҳал» ва
ғайра маърузаҳо шунда
шуданд.

Дар ДДХ ба номи М. Назаршоев дар мавзуи «Ҷаҳони иттилоотӣ ва бехатарии он дар раванди таълиму тарбия» ҳамоиш баргузор гардид.

▶ ЗАБОНОМЌЗӢ

Омили муҳими
имкониятафзо

Хеле манфиатбахшу муассир ва гуворост, ки солҳои охир дар мамлакатамон эътибор ба забонамӯзӣ пайваста меафзояд.

Бо ҳадафи вусъати забонамӯзӣ ва ҷалби ҳар ҷи бештари насли наврас ба фарогирии забонҳои хориҷӣ дар кишвар мунтазам тадбирҳои гуногуни самарбор, аз қабили озмуну конфронсҳо ва ҳамоишҳои бонуфуз баргузор карда мешаванд. Дар сатҳи ҷумҳурӣ як қатор санадҳои ба тасвиб расонда шуданд, ки боиси тақвиятёбии таваҷҷуҳи ҳамагон ба забонамӯзӣ гардиданд. Бояд гуфт, ки заминагузори асосии ин ҳама тозақориҳои тадбирҷӯиҳо нисбат ба таҳкими омӯзиши забонҳои истиқлоли давлатии диёри арҷмандмон мебошад. Маҳз истиқлол доираҳои муносибатҳои хориҷии Ватанамонро бо кишварҳои гуногун вусъат бахшид, робитаҳои тоҷиконро бо мамлакатҳои дигар бештар кард. Иртиботи робитаю ҳамкориҳо бо мамлики гуногуни дуру наздик дар қатори омилҳои дигар забондониро тақозо доранд. Ҳоло дар ҷаҳон забонҳои русӣ, англисӣ, ҷинӣ, фаронсавӣ, олмонӣ, арабӣ ба вусъатбахшии муносибатҳо ва ҳамкориҳо бештар мусоидат мекунанд. Дар кишвари мо барои омӯзиши амиқу дақиқи ин забонҳои шароити созгор фароҳам оварда шудааст. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни тамоми мулоқоти вохӯрию суҳанронихояшон насли наврасро ба забонамӯзӣ ва донишҷӯи забонҳои хориҷӣ даъват менамоянд. Аз ҷумла, дар Паёмҳои ҳамаҷониби худ ба Маҷлиси Олии мамлакат Сарвари кишвар ҳамеша ҳидоятгар мешаванд, ки забондонӣ сарбаландист ва он имконоти ҳар шахсро афзун, доираи фаъолиятро васеъ мекунад. Дар замони мо бидуни донишҷӯи забонҳои хориҷӣ фаъолияти пурсамару манфиатбор доштан душвор аст.

Омӯзиши васеи забонҳои хориҷӣ дар ҷумҳурии мо вусъат хоҳад ёфт, зеро Тоҷикистони азиз марҳила ба марҳила рушд меёбад, пеш меравад ва дар ин самт, эҳтиёҷаш ба мутахассисони забондон боз ҳам бештар мегардад.

*Дилафрӯз КАРИМОВА,
омӯзгори забони англисӣ
мактаби байналмилалӣ Президентӣ*

▶ МАСЪУЛИЯТ

Тарбияи насли наврас дар ҳама давр вазиғаи асосии падару модар, омӯзгор, давлат ва ҷомеа ба ҳисоб меравад. Дар ин бора дар қонуни Ҷумҳурии

кардааст, ки «барои тарбияи насли наврас, пеш аз ҳама, волидайнӣ онҳо масъуланд». Падару модарон соҳиби илм ва ҷаҳонбинии васеъ бояд бошанд.

лим, донишҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ омӯзонидан ва адабу ахлоқро фаҳмондан зарур аст.

- Фарзандро бисёртар ба варзиш ҷалб намуда, аз ҷиҳати эко-

Рисолати бузурги аҳли ҷомеа

Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» чунин омадааст: Таълиму тарбияи фарзанд вазиғаи падару модар, омӯзгор, давлат ва ҷомеа мебошад.

Таълиму тарбияи фарзанд аз оила оғоз меёбад. Масъулони асосӣ дар тарбияи фарзандон падару модари онҳо ба ҳисоб мераванд. Падару модар уҳдадоранд, ки вазиғаи асосии ҳудро поққиднона ва содиқона иҷро намоёнд, то ин ки фарзанд дар рӯҳияи эҳтиром ба арзишҳои миллӣ ва ватандӯстӣ тарбия ва ба камол расад.

Мутафаккирони гузашта дар бораи тарбияи фарзанд асарҳои зиёде навиштаанд. Аз ҷумла, алломаи бузург ва мутафаккири барҷаста Абуали ибни Сино дар асари худ «Донишнома» таъкид

Дар тарбияи фарзанд дар оила хусусан, ростгӯӣ, босадоқат будан, сухани ширин доштан воситаҳои мебошанд, ки барои камолоти кӯдак аҳамияти муҳим доранд.

Унсурмаолии Кайковус дар асари худ «Қобуснома» таъкид кардааст: «Агар аз бедавлатӣ камбағал бошӣ, барои аз ақл бой шудан ҳаракат кун. Зеро ба ҷои давлат доштан, ақл доштан афзалу беҳтар аст. Бо ақл давлат ҷамъ карда мешавад, лекин бо давлат ақл ёфтан ғайримумкин аст».

Агар оила нотинҷ шавад, фарзанд асабонӣ ва бадҷаҳл шуда менамояд ва агар дар ин муҳит ба воя расад, ба қорҳои ғайриқонунӣ даст заданаш ҳам аз эҳтимол дур нест. Ба ақидаи олимон, падару модарон дар оила масъулиятҳои зеринро доро мебошанд:

- Ба фарзанд тарзи ҳаёти со-

ғию эстетикӣ тарбия бояд тарбия кард.

- Ҳисси ватандӯстиро дар тинати эшон бояд парварид.

Барои ба камол расонидани фарзанд саҳми калонсолони оила низ хеле калон аст. Онҳо таҷрибаю донишхоёро, ки дар тӯли солҳо ба даст овардаанд, ба фарзанд меомӯзонанд. Падару модароне ҳастанд, ки дар бисёр ҳолатҳо камбудҳои фарзандро хеле дағалона хотиррасонмекунанд. Албатта, ин қори хатост, зеро чунин рафтор шавқ ҳаваси доштаи фарзандонро нисбат ба зиндагӣ коҳиш медиҳад. Ба фарзанд «Қори имрӯзи ту хеле хуб, пагоҳ аз ин ҳам хубтар мешавад,»- таъкид кардан натиҷаи неқ медиҳад.

*Абдурахмон ҚОСИМОВ,
омӯзгори математика,
шаҳри Турсунзода*

▶ ТАҶЛИЛ

Ҷашни Мирсаид Миршакар дар ВМКБ

Тибқи нақша-ҷорабинии Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ва Қумитаи иҷроияи Ҳизби Халқии Демократии Тоҷикистон дар ноҳияи Роштқалъа ба ифтихори 110-солагии Шоир халқии Тоҷикистон, устод Мирсаид Миршакар дар муассисаҳои таълимии ноҳия ҷорабиниҳои фанӣ, илмӣ – амалӣ ва фарҳангӣ доир шуда истодаанд.

Раиси Қумитаи иҷроияи ҲХДТ дар ноҳияи Роштқалъа Манзура Раҷаббекова иттилоъ дод, ки толибилмони муассисаҳои таълимии ноҳия аз аш-

ори баландгояи Шоир халқии Тоҷикистон, устод Мирсаид Миршакар хуб баҳраманданд. Бахусус, толибилмони мактаби деҳаи Синдеви Ҷамоати деҳоти Барвоз - зодгоҳи шоир, шеърҳои зиёди баҷагонаи соҳибҷаширо аз ёд медонанд. Тайёри дар муассисаҳои таълимии Ҷамоати деҳоти ба номи Мирсаид Миршакар низ ҷолиби диққат аст.

*Ҷ.ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»*

▶ СОЗАНДАГӢ

Дар се моҳ 5 мактаб ба истифода дода шуд

Дар моҳҳои январ-марти соли 2022 5 адад мактабҳои таҳсилоти умумӣ барои 4330 ҷои нишаст сохта, ба истифода дода шудаанд. Аз ҷумла, дар мактабҳои бунёдшуда шумораи ҷои нишаст дар вилояти Хатлон 1950, дар вилояти Сугд 1540, дар шаҳри Душанбе 720 ва дар ВМКБ 120 ҷойро ташкил медиҳад.

Тибқи иттилои расмӣ, дар 30 соли Истиқлоли давлатӣ 3240 муассисаи нави таълимӣ барои 1 миллиону 400 ҳазор хонанда ба истифода дода шудааст.

Тавре Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суҳанронӣ дар маросими ифтиҳои гимназияи №4 барои хонандагони болаёқат дар ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (01.09.2021) иброз доштанд, «зинаи асосие, ки барои азҳудкунии дониш заминаи бунёдӣ мегузорад, таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад. Ҳамин аст, ки давлату Ҳукумати мамлакат ба ин самт таваҷҷуҳи махсус зоҳир намуда, соҳаи маорифро дар мадди аввали назари худ қарор додааст».

Сарвари давлат дар Паёми навбатии хеш иброз доштанд, ки «ҳоло шумораи умумии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар ба 2 миллиону

200 ҳазор нафар расидааст. Дар замони соҳибистиқлолӣ дар кишвар 173 муассисаи таълимии шакли нав – литсей, гимназия, мактаби президентӣ, мактаби байналмилалӣ ва муассисаҳои таълимӣ барои хонандагони болаёқат, инчунин, 196 муассисаи таҳсилоти томактабӣ ва умумии хусусӣ бунёд гардида, ба истифода дода шуданд.

Дар ин муассисаҳо 150 ҳазор нафар хонанда ба таҳсил фаро гирифта шудаанд. Дар зинаи таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ 39 муассисаи таълимии нав ва дар зинаи таҳсилоти олии касбӣ 28 муассиса

бунёд гардида, шумораи онҳо мутаносибан ба 144 ва 41 адад расонид шуд».

Инчунин, ба зикри Пешвои миллат, «соли хониши ҷорӣ шумораи шогирдони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ зиёда аз 120 ҳазор нафар ва донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ 245 ҳазор нафарро ташкил кард, ки шумораи шогирдони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ нисбат ба соли 1991 1,6 баробар ва донишҷӯён сеюним баробар зиёд мебошад».

Ба ифтихори ҷашни 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Ҳисор беш аз 1500 иншооти дорои таъйиноти гуногун сохта ба истифода дода мешавад. Ин нукта дар ҷаласаи қорӣ, ки имрӯз таҳти раёсати раиси шаҳри Ҳисор Қосим Роҳбар бо иштироки мудирони шуъбаю бахшҳои дастгоҳи раиси шаҳр, раисон ва котибони

Ҳисор: беш аз 1500 иншооти
ҷашнӣ бунёд мегардад

ҷамоатҳои шаҳраку деҳот ва дигар сохторҳо, ки ба ҳайати зергурӯҳҳои қорӣ бахшида ба 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон шомиланд, доир гардид, баён шуд.

Раиси шаҳр нақшаи омоданамудаи зергурӯҳҳои қориро дар ҷамоатҳо, ки 124 адад иншоот дар самти сохтмон, 29 адад саноат, 36 адад кишоварзӣ, 47 адад маориф, 43 адад тандурустӣ ва боқимонда иншооти фарҳангиву варзишӣ, сайёҳию хизматрасонӣ ва савдори дар бар гирифта, дар маҷмӯъ, 1545 ададро ташкил додааст, тариқи монитор муаррифӣ намуд.

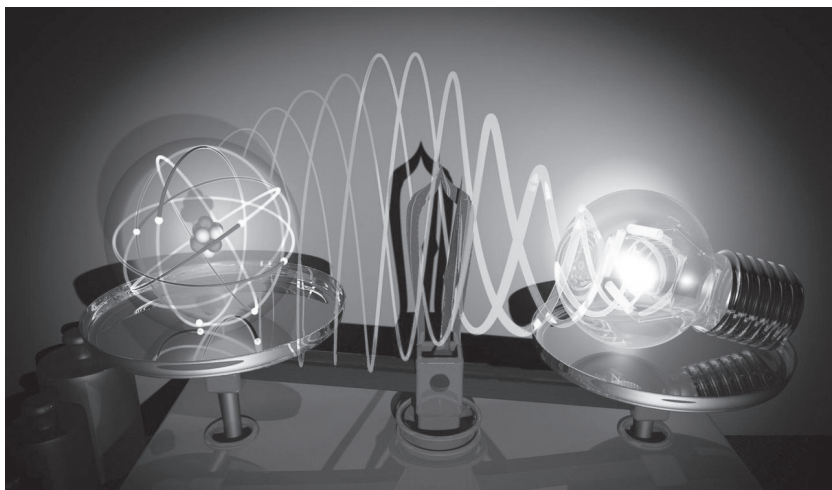
► «БИСТСОЛАИ ОМУЌИШ ВА РУШДИ ФАНҲОИ ТАБИАТШИНОСӢ, ДАҚИҚ ВА РИЁЗӢ ДАР СОҲАИ ИЛМУ МАОРИФ»

Дар шароити муосир бе илму навгонӣ, технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ ва ташаккули ҷаҳонбинии техникӣ таъминии рушди дилхоҳ соҳаи хоҷагии халқ ғайриимкон аст.

Накши илмҳои табиатшиносӣ дар рушди ҷомеаи муосир хеле калон аст. Инро дар мисоли физика, ки тайи 100 соли охир дар садри илмҳои табиатшиносӣ қарор гирифт, метавон хулоса кард. Асоси манзараи муосири табиӣ – илмҳои оламои принцип ва консепсияҳои

босуръати муҳарриқҳои ҳароратӣ мусоидат намуд. Таҳқиқот дар соҳаи электромагнитизм боиси пайдоиш ва рушди электротехника, телеграф, телефон, радио ва минбаъд телевизион гардид, ки бе онҳо имрӯз ҳаёти моро тасаввур кардан душвор аст. Транзистор, лазер, реактори ядрой, компютер, парвоз ба Кайҳон ва ба Моҳ – ҳамаи инҳо унсурҳои технологияҳои навтарин мебошанд. Физика ба аксарияти соҳаҳои муосири техника – энергетика, нақлиёт, техникаи авиатсияи кайҳонӣ, техникаи компютерӣ ва монанди инҳо

Сарчашмаи тамаддуни муосир

физикӣ ташкил медиҳад. Дар омӯзиш ва арзёбии накши физика одатан се ҷанбаи муҳимро, ки ҳар яки он вазифаҳои махсуси худро доро мебошанд, ҷудо менамоем.

1. Вазифаи маърифатӣ: физика барои инсон муҳимтарин манбаи дониш дар бораи олами атроф аст;

2. Вазифаи рушддиҳанда: физика имконияти инсонро ривочу раванқ дода, бо ҳамин пешрафти техникиро таъмин менамояд;

3. Вазифаи таълимӣ: физика дар рушди рӯҳияи инсон саҳми бориз дошта, ҷаҳонбинии ўро ташаккул медиҳад ва эҳтиром гузоштан ба арзишҳои фарҳангиро меомӯзонад.

Дар зинаи аввал, физика ҳосиятҳои умумӣ ва шаклҳои ҳаракати материяро таҳқиқ мекунад ва ба саволҳои «олами атроф чӣ тавр сохта шудааст, ҳодисаву равандҳои дар он рӯйдиҳанда ба кадом қонунҳо тобеъ мебошанд?» ҷавоб медиҳад, ки он ҳама барои инсон аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Физика қонунҳои бунёдии табиатро таҳқиқ мекунад. Асоси аксар равандҳои физикиро ҳамоно як қонунҳо ташкил медиҳанд. Масалан, табиати ҳодисаҳои рӯшноӣ ва электрикӣ якхела мебошад, дар байни сохти моддаҳо, атомҳо, молекулаҳо ва ядроҳои онҳо, ки дар навбати худ аз зарраҳои бунёдӣ (элементарӣ) иборатанд, як умумият вучуд дорад. Барои донишмандон он, ки кайҳон чӣ тавр пайдо шудааст, донишмандони физикаи зарраҳои бунёдӣ зарур аст.

Зинаи дуюм, дар асоси ғояҳои физикӣ аслан соҳаҳои нави техника ба вучуд меояд ва таракқи мекунад. Кашфиёти физикӣ имкон медиҳад, ки ҷунин масъалаҳои техникӣ ҳал карда шаванд, ки онҳо то ин замон на танҳо ҳал, балки ба миён гузошта низ намешуданд. Масалан, таҳқиқи ҳодисаҳои ҳароратӣ дар асри XIX ба тақмили

тақони ҷиддӣ бахшид. Бинобар ин, бемуболиға метавон гуфт, ки физика сарчашмаи тамаддуни муосир аст.

Зинаи сеюм, физика ҳамчун илми бунёдии табиатшиносӣ тафаккури табиӣ-илмӣ инсон ва инсониятро рушд мебахшад, ба пешрафти илмию техникӣ ба таври ҳалқунанда таъсир менамояд. Физикдони америкӣ И. Раби мегӯяд, ки физика мағзи маълумоти гуманитарии замони моро ташкил медиҳад. Яқин аст, ки олимони физик ба зиёиёне, ки ба самтҳои дигари ҳаёти маънавӣ машғуланд ва ҳамчунин, ба ҳамаи одамон ҷиҳати фаҳмидани он, ки физикдонҳо ба чӣ қорҳо машғуланд, табиати ашё чӣ гуна аст, кадом уфқҳои илм кашф карда мешаванд, кумак мерасонанд. Физика ба мо нишон медиҳад, ки олами атроф чӣ андоза бузург ва чӣ андоза ба мо наздик аст. Физикдони машҳур Б.Паскал гуфта буд: «Ман ҳар қадаре зиёдтар китъаи замин ба даст орам, сарватманд намегардам, вале ба воситаи фикр кайҳонро метавонам соҳиб шавам».

Аз тавсифи омӯзиши накши физика ҳамчун фанни табиӣ бармеояд, ки мо, омӯзгорон, бояд раванди таълими ин фанро ҷиддӣ ба роҳ монем ва ҷиҳати омӯзиши он ба хонандагон аз таҷрибаи пешқадами таълимӣ, ки талаботи муосир аст, ҳарчи бештар огоҳ бошем ва истифодаи роҳи усулҳои омӯзишро, ки барои хонандагон дар шароити имрӯза мувофиқ аст, пешниҳод намоем, то онҳо оиди аҳамият, мубрамият ва нозуқиҳои ин фан дар назария ва амалия донишҳои заруриро аз бар намуда, ба ҳайси мутахассиси касбӣ дар оянда ба ватани азизамон хизмат намоёнд.

Оймахмад ОЕВ,
омӯзгори физикаи мактаби
№25, ноҳияи Айӣ

Донишҳои назариявиро бо амалӣ тавҷам намуда...

Имрӯзо мо, омӯзгорон, барои таълими насли наврас бештар саъй мекунем ва аз роҳи усулҳои гуногун истифода мебарем. Аз ҷумла, дар таълими фанни ботаника ҳамроҳи хонандагон ба назди деҳқонон рафтем ва бо фаъолияти онҳо аз наздик шинос шудем. Ҳамзамон, деҳқонон ба хонандагон доир ба парвариши растаниҳо ва навъҳои онҳо маълумот доданд.

Навъҳои зиёди растаниҳо дар рӯи замин мавҷуданд, ки аксари онҳо хусусияти табобатӣ доранд. Агар имрӯз ба дилхоҳ дору нигарем, мушоҳида мекунем, ки он аз гиёҳҳои шифобахш тайёр карда шудааст. Ҷиҳати дигари фойдаовари растаниҳо дар он аст, ки гарду ғуборро ба худ гирифта, ҳаворо тоза месозанд. Хусусияти дигари манфиатӣ, растаниҳои ҳифз намудани замин аз шуставаии он мебошад. Вале дар табиат боз гурӯҳи растаниҳое ҳастанд, ки зарарноканд. Растаниҳои зарарнок монеи нашъунамои зироатҳои кишоварзӣ мегарданд.

Ба ақидаи набототшиносон, дар рӯи замин зиёда аз 350

ҳазор намуди растани мавҷуд аст, вале мо гуфта наметавонем, ки ин нуктаи ниҳой аст, чунки олимони то ҳол ҷустуҷӯ доранд ва намудҳои нави растаниҳоро кашф карда истодаанд.

Яке аз гурӯҳҳои маъмул растаниҳои мазруъ ба шумор мераванд, ки пайдоиши онҳо ба растаниҳои худрӯй оварда мерасонад. Ба ин гурӯҳ ҷав, гандум ва ба ин монанд зироатҳо шомиланд.

Замоне ки сайёҳи машҳури Италия Марко Поло ба Тоҷикистон сафар мекунад, қайд менамояд, ки дар қисмати Помири Тоҷикистон кишти гандум сурат гирифта истодааст ва ин ақидаро олимони рус Н.В. Вавилов тақвият дода мегӯяд, ки Тоҷикистон маркази пайдоиши навъҳои гуногуни гандум мебошад. То имрӯз 20 намуди гандум муайян шудааст, ки 4 намунаи он дар Тоҷикистон кишт карда мешавад. Барои кишти ин зироат сараввал заминро мулоим намуда, пасон донаи гандумро ба замин мепоянд ва онро зеро хок мекунад. Гандум дар ду мавсим (баҳор ва тирамоҳ) кишт карда ме-

шавад. Аз як донӣ, ки ба замин мепоянд, 12-13 хӯша сабз мешавад.

Гандум растании худгардолудшаванда буда, ин амал то шукуфтани гул сурат мегирад. Гандум саҳт ва мулоим мешавад: дони гандуми саҳт зичии зиёд дорад, ки агар онро аз миён ду ним кунем, он ба мисли шиша ҷило медиҳад. Гандуми саҳт аз сафеда бой буда, дар таркибаш оҳар (крахмал) нисбатан кам аст. Дони гандуми мулоим ковок мебошад. Дар таркиби ин навъи гандум сафеда кам ба назар мерасад, вале оҳар зиёд аст. Орди гандуми саҳтро дар бештари маврид барои пухтупази маҳсулоти печенӣ, нонпазӣ, истеҳсоли макарон, риштауғро ва амсоли инҳо истифода мекунад. Орди гандуми мулоимро танҳо барои пухтани нон истифода мебаранд. Хонандагон аз ин суҳбати пурмуҳтаво хеле шод гардиданд ва ҳамроҳи бобои деҳқон донаи гандумро бо ҳазор умед кишт карданд.

Муҳайё БҮРИЕВА,
омӯзгори мактаб-интернати ҷумҳуриявии қӯдакони нобинои шаҳри Ҳисор

Асосгузори озмоишгоҳи илмӣ-тадқиқотӣ

Бо ташаббуси Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон солҳои 2020-2040 «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» эълон карда шудааст. Бинобар ин, ба мо, омӯзгорони фанҳои табиатшиносӣ, зарур аст, ки хонандагонро ба хизматҳои шоёнӣ олимони соҳаи шинос намоем. Яке аз онҳо олимони шинохтаи табиатшиносии Россия М.В. Ломоносов мебошад.

М. В. Ломоносов дар давоми фаъолияти эҷодии худ қариб ба ҳамаи соҳаҳои дониш: физика, химия, нучум, геология, ҷуғрофия ҳиссаи бебаҳо гузоштааст.

Ӯ ташкилотчи як қатор истеҳсолоти химиявӣ, муаллифи қонунҳои пойдори физика ва химия, қонуни ниғадории энергия, асосгузори ниғадории энергия, асосгузори қонуни бақои массаи моддаҳо, инчунин, асосгузори соҳаи нави дониши химиявӣ-физикавӣ мебошад. Фаъолияти эҷодии ин олимони тавоноро ба се давр ҷудо кардан мумкин аст.

Давраи якум аз соли 1741 то соли 1748, то ташкилшавии лабораторияи химиявиро дар бар мегирад.

Дар ин давра ӯ ба тадқиқотҳои назариявӣ вобаста ба фанни физика машғул буд.

Давраи дуюм то соли 1757-ро дар бар гирифта, асосан ба ҳалли масъалаҳои гуногуни назариявӣ ва тадқиқоти химиявӣ машғул гардидааст.

Давраи сеюм аз соли 1757 то охири умрашро дар бар ги-

рифта, олимони дар ин муддат ба омӯзиши илмҳои замонавӣ ва қорҳои маъмури машғул мешавад.

М.В. Ломоносов асосгузори лабораторияи илмӣ

- тадқиқотӣ дар Россия мебошад.

Дар химия методҳои микродӣ, кашфи назарияи атому молекула ба ӯ тааллуқ дорад.

Мо Ломоносовро ҳамчун асосгузори химияи физикӣ медонем. Вай қайд менамояд, ки химияро бе дониши физикӣ аз худ кардан номумкин аст. Дар соҳаи химияи физикавӣ Ломоносов як қатор тадқиқотҳои муҳим гузаронидааст.

Ин кашфиёти ўро химиядони машҳури рус, асосгузори ҷадвали даврии элементҳои химиявӣ Д. И. Менделеев давом дода, «Назарияи гидрати маҳлулҳо»-ро қор карда баромад.

Дар қурси химияи физикӣ ӯ назарияи механикии гармӣ ва назарияи кинетикии газҳоро низ муайян карда буд. Вай хи-

мияи физикиро фалсафаи химия мешуморид.

Олими рус М.В. Ломоносов барои таракқиёти саноати химия қорҳои зиёдеро ба сомон расондааст. Таракқи додани

саноати металлургия, саноати шишабарорӣ, саноати қорқарди намақҳо, усулҳои тайёр кардани ҷинӣ, ташкил намудани соҳаи ҷинибарорӣ ва ғайраҳо аз ҷумлаи қорҳои бузурги вай доништа шудааст.

Аввалин шуда соли 1763 харитаи иқтисодии таракқиёти саноати Россияро тартиб додааст. Вай, ҳамчунин, муаллифи асари техникӣ дар соҳаи рушди саноати металлургия мебошад. Олимони дар ин асари худ роҳҳои ғудохтани маъдан ва гирифтани металҳоро нишон додааст. Дар асоси ин назария саноати металлургияи собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ хеле пеш рафт.

Шариф АРАБОВ,
Луғмон ОДИНАЕВ,
омӯзгорони химия ва физикаи МТМУ №21,
ноҳияи Варзоб

► КАШФИЁТ

Ҳафтуми майи соли равон ба ихтирои радио 127 сол шуд. Дар ВАО-и баъзе мамлакатҳои хориҷи ихтироъкори радио на А.С.Попов, балки Г.Марконино ном мегиранд. Барои рӯшанӣ андохтан ба ин масъала, хостем хидмати ҳар якеро қайд кунем, то аниқ шавад, ки ихтироъкори радио кист.

Ихтирои радио аз комёбиҳои барҷастатарини ибтидои асри XIX буда, он дар иртибот бо дигар соҳаҳои илм ба вучуд омад. Баъди пайдоиши назарияи майдони электромагнитии Ч.Максвелл, Ҳенрих Ҳерс мавҷудияти мавҷҳои электромагнитиро дарёфт. Дар ин бора физики рус О.Д.Хвалсон дар мақолаи «Таҷрибаҳои Ҳерс ва моҳияти онҳо» навишта буд.

Дар он замон олимони физик бештар ба озмоишҳои Ҳерс (мақолаҳо доир ба мавҷҳои электромагнитӣ) шинос буданд, аммо касе изҳори ақида намекард. Ба ихтирои радио О. Лоч (соли 1894) аз ҳама наздиктар буд, аммо ӯ ин кашфиётро ба миён оварда натавонист. Якчанд сол пас ӯ навишта буд: «Ман ба омӯзгорӣ беандоза банд будам, бинобар ин, натавонистам ба телеграфия ва дигар корҳо машғул шавам. Ғайр аз ин, ман моҳияти бузургии онро дар соҳаи бахрнаварадӣ, тичорат, алокаи рӯизаминӣ дар замони осоишта ва ҷанг намефаҳмидам».

Баъди ихтирои радио Бранли чунин гуфтааст: «Таҷрибаеро, ки ҳама вақт мегуфтам [радиокондукторро] метавонист як навъи телеграфи бенокил шавад, аммо ман оид ба интиқоли сигналҳо тамоман фикр намекардам. Бинобар ин, ба ин ихтироъ ягон муносибат доштаниро намебинам... Телеграфи бенокил, дар ҳақиқат, аз таҷрибаҳои Попов пайдо шудааст». Ба ин нигоҳ накарда, дар хориҷа мақолаҳои ба таъбираи мерасанд, ки Марконино ихтироъкори радио ва шахсе меҳисобиданд, ки аввалин бор шабакаи алокаи бенокилро амалӣ гардондааст. Пас, саволе ба миён меояд, ки ихтироъкори радио кист? Попов ё Маркони? Ба далели рақамҳо муроҷиат мекунем.

Александр Степанович Попов баҳори соли 1895 «асбоби ошкорсозӣ ва қайдгирӣ лаппишҳои электрӣ»-ро сохта, дар тартиби сигналдиҳӣ месанҷад. Баъдтар ба асбоб тағйирот дароварда, онро барои омӯхтани тахлияҳо (разрядҳо)-и ҳавоӣ чун манбаи ангезиши радиоалока

ва ба мақсадҳои ҳавосанҷӣ истифода мебарад. 7 майи соли 1895 А.Попов тавсифи ихтирои худ «Асбоб барои ошкорсозӣ ва бақайдгирӣ лаппишҳои электрӣ»-ро пешниҳод карда, тарзи сигналдиҳии бенокилро намоиш дод. Ҷаҳд мекунад, ки асбоб чун намо (индикатор)-и тахлияҳои ҳавоӣ истифода хоҳад шуд. Попов январӣ соли 1896 дар маҷаллаи «Чамъияти физикию кимиёи Рос-

с» он сигналҳоро бе нокил интиқол додан мумкин аст, интишор меёбад, аммо доир ба шарҳи техникаи он чизе зикр намешавад. Дар минтақаи Солсберии Англия озмоишҳо идома меёбанд, лекин то июни соли 1897 дар матбуот чоп намешавад. Бармеояд, ки Маркони 2 сол пас аз Попов асбоби худро ихтироъ кардааст. Тавсиф ва сохти асбоби Маркони ва Попов бо ҳам мо-

аст, ки: «қабулкунаки Маркони бо қисмҳои таркибиаш аз асбоби ман, ки соли 1895 сохта шудааст, фарқе надорад». Дар мактубаш ба идораи маҷаллаи англисии «Электрик» 26 ноябри соли 1897 менависад:

«Сохти қабулкунадаи Маркони такрори индикатори раъду барқи ман аст». Гарчанде сохт ва равиши кори қабулкунакҳо монанд бошанд ҳам, боре ҳам ӯ Марконино барои нусхабардории нақшаи асбоб айбдор накардааст. Барои ӯ муҳим он буд, қабулкунаки вай соли 1895 ва аз Маркони соли 1897 сохта шудааст.

графи барқӣ сохт». Аз мактуби навиштаи Попов ба ҳамсараш низ маълум мешавад:

«Ман аз таваҷҷуҳе, ки ҳамаи вакилони ба ман кардаанд, бояд розӣ бошам. Аввал, фаронсавиҳову олмониҳо баромад карданд ва баъд дигарон. Дар нутқи вазир, хангоми ифтитоҳи чаласа номи ман дар аввал, пеш аз номи Маркони ёдовар мешуд. Ҷонибдорони Маркони англисҳо ва италиявӣҳо буданд, ки барои худ натиҷа ба даст наоварданд!»

Тавре ки аз гуфтаҳои боло маълум мешавад, ихтирои радиоро ҷаҳониён ба Попов мансуб донишанд. Пас, сабаб чист, ки Марконино дар хориҷа ихтироъкори радио меноманд ва ӯ дар ин кор чӣ саҳм дорад? Меҳоме хонандаро ба шароит ва давраи зиндагии ин ду ихтироъкор шинос кунем.

А.С. Попов 16 марти соли 1859 дар шаҳраки Краснотурински вилояти Свердловск таввалуд шуд. Соли 1882 факултати риёзиёти Донишгоҳи Петербургро хатм кард. Аз соли 1883 то 1901 омӯзгори физика ва электротехника, дар омӯзишгоҳи техникаи Кронштадт, профессор, аз соли 1901 ва аз соли 1905 сарвари Донишқадаи электротехникаи Петербург буд. 13 январӣ соли 1906 дар Петербург вафот кард. Гулелмо Маркони 25 апрели соли 1874 дар шаҳри Болонияи Италия ба дунё омадааст. Маркони дар пешрафти соҳаи радиотехника ва интишори радио саҳми беҳамто дорад. Соли 1909 сазовори ҷоизаи Нобелӣ гардид. 20 июли соли 1937 дар шаҳри Рим фавтидааст.

Тавре қайд гардид, ки ҳаёти Попов дар ибтидои пешрафти радиотехника ба охир меарссад, аммо Маркони 31 соли дигар умр дид, ки бешак, ин боиси машҳур гардидани ӯ гардид.

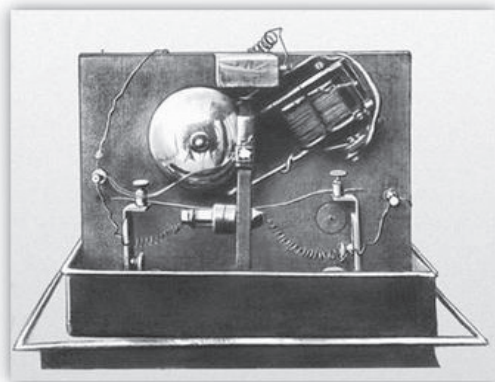
Ихтирои радиоро дар Россияи подшоҳӣ қариб дастгирӣ накарданд. Баръакс, Марконино ҳаматарафа дастгирӣ мекарданд ва барои пешрафти радиотехника ҳеч чизро дарег намедоштанд. Ин сабаб шуд, ки дар кишварҳои гуногун ширкатҳо, коргоҳҳо ва шуъбаҳо, ки Маркони ва шарикони ӯ роҳбарӣ мекарданд, пайдо шуданд ва дар пешрафти радиоалока хидмат карданд.

7 май Рӯзи радио – рӯзе, ки аввалин маротиба Попов оид ба асбоби ихтироъкардаи худ маъруза мекунанд ва тасвири онро медиҳад ва ин рӯзро мардуми тамоми ҷаҳон қайд мекунанд.

Муқаддам АРБОБЗОДА,
устоди Донишгоҳи
технологии Тоҷикистон

Радиоро Маркони

ихтироъ кард ё Попов?!

сия (ЧФКР) бо тавсифи «асбоби пазириши сигнал ва индикатсияи тахлияҳои ҳавоӣ» мақола навишт.

31 январӣ соли 1896 дар шуъбаи кронштадтии физикию кимиёи Россия (ЧТР) маъруза карда, сигналдиҳии бенокилро дар дохили бино намоиш дод. Дар ин мебарояд, ки роҷеъ ба он панҷ наشري хабару мақолаҳои кӯтоҳ чоп мекунанд. Ҷ 24 марти 1896 дар маҷлиси шуъбаи физикии (ЧФКР) радиои такмилдодашро намоиш медиҳад. 14 апрели ҳамон сол В.В. Скобелсин дар Донишқадаи электротехникаи Петербург Радиои ихтироъкардаи Поповро ба намоиш мегузарад. Маъруза ва санҷиши асбоб дар маҷаллаи «Почта – телеграф» чоп мешавад.

2 июни соли 1896 Г.Маркони асбоби «такмилдиҳӣ дар интиқоли сигналҳо ва импульсҳои электрӣ»-ро кашф кард. Кашфиёт чоп намешавад. Воситаи интиқоли сигнал байни бинои алоқаҳои Лондон намоиш дода мешавад, аммо тавсифи таҷриба дар матбуот нашр нашуд. Фақат тобистони соли 1896 дар рӯзномаҳо хабари хангомавӣ доир ба асбоби сеҳрнок, ки бо

нанд мебошад.

Истифодаи мавҷгиро дар радиоалока ба Маркони нисбат медиҳанд. 2 июни соли 1896 Маркони мавҷгирӣ асбобро мисли Попов, ки соли 1895 татбиқ кардааст, истифода мекунад. Мавҷгиро ба Маркони нисбат додан ба ҳақиқат рост намеояд, чунки ба мақолаҳои О.Лоч ва Д.Говард (соли 1889) ва Никола Тесла (соли 1893) роҷеъ ба истифодаи мавҷгир дар паҳн ва қабули радиомавҷҳо навишта буданд. Ҳол он ки Маркони таърихи истифодаи мавҷгирӣ қабулкунадаро 2 июни соли 1896 ба мавҷгирӣ паҳнкунадаро 2 марти соли 1897 қайд кардааст.

Дар матбуот ақидае пайдо шуд, ки гӯё Попов барои ихтирои худ талошу пофишорӣ намекардааст, ки ин фикрҳо беасосанд. Баъди маълум шудани таҷрибаҳои Маркони дар Англия ва шиносӣ бо мақолаи сохти қабулкунаки вай, Попов 20 январӣ соли 1897 дар мактуби худ ба рӯзномаи «Котлин» менависад: «Ҳамин ҳел асбоб аз тарафи ман соли 1895 сохта шуд». Июли соли 1897 дар мактубаш ба рӯзномаи «Новое время» Попов навишта-

А.С. Попов чун ихтироъкори радио дар микёси байналхалқӣ соли 1900 дар кунгураи 4-уми байналхалқии электротехникаи ва намоишгоҳи умумиҷаҳонӣ дар Париж эътироф шуд. Садри намоишгоҳ хизматҳои ӯро ба назар гирифта, барои ихтироъаш ба медали тилло мукофотонид. 4-13 августи соли 1903 дар Берлин чаласаи байналхалқӣ роҷеъ ба радиотелефон доир гашт. Дар он вакилон аз Австрия, Англия, Германия, Испания, Италия, Россия, Франция ва ИМА иштирок доштанд. Масъалаи асосии чаласа, сохтани истгоҳи радиотелеграфӣ буд. Намоёндагони Англия ва Италия даъво доштанд, ки фақат онон ҳуқуқи сохтани истгоҳро доранд. Аммо кулли иштирокчиёни чаласа Поповро ихтироъкори радио эътироф карданд. Садри чаласа, вазири алоқа ва телеграфи Олмон Креткей чунин гуфт:

«Соли 1895 Попов, хангоми таҷрибагузаронӣ барои ошкорсозии ҳалалрасонҳои барқӣ дар ҳаво ба ҳулоса омад, ки мавҷҳои Ҳерсро барои нақли аломатҳои телеграфӣ истифода барад ва дар асоси он асбоби аввалини теле-

► МУҲИТИ ЗИСТ

Истироҳат дар ҷойҳои зебову озода ва ҳавои тоза аз роҳҳои беҳтарини ҳифзи саломатии инсон аст. Аз ин лиҳоз, табибон ҳам барои саломатӣ сайругашт карданро дар ҳавои тоза тавсия медиҳанд.

Мо, омӯзгорон ҳам, бояд ба шогирдонамон, бахусус, дар дарсҳои варзиш ва соатҳои тарбиявӣ дар ин хусус маълумот дода, онҳоро ба чунин тарзи дурусти риояи беҳдошти зиндагӣ одат кунем. Бо вучуди ин, дар баъзе шаҳру ноҳияҳо ҷойҳои ҳастанд, ки аз нигоҳи экологӣ ба талаботи ҷавобгӯ нестанд. Баъзеҳо, мутаассифона, партовҳояшонро дар ҷойҳои мамнӯъ мепартоянд, ки ин муҳит ва ҳаворо захролуд карда, ба саломатии инсон таъсири бад мерасонад. Барои ба чунин зараррасонӣ роҳ надодан бояд чораҳои зарурӣ андешид. Яъне,

Инсон – ҷузъи табиат

ба партофтани партовҳо дар ҷойҳои ҷамъиятӣ роҳ надихем. Дарахтҳои мевадиҳанда ва ороширо, ки фазои моро тоза мекунанд, шинонем.

Ҳоло мувофиқи маълумоти мавҷуда дар дунё бештар аз ду миллиард одам аз нарасидани оби ошомидани танқисӣ

мекашанд. Сабаб дар он аст, ки вазъи экологӣ коҳиш ёфтааст. Ин гуна ҳолатҳо водор менамоянд, ки барои пешгирӣ кардани вазъият саъю кӯшиш намуда, ба муҳити зистамон аҳамияти ҷиддӣ диҳем.

Муҳити зист ҷузъи табиат аст, ки организмҳои зиндари ихота дорад ва онҳо бо ҳам дар муносибатанд. Барои организмҳои зинда на танҳо таркиби химиявии муҳит, балки вазъияти табиӣ он – ҳарорат, рӯшноӣ, фишор, нурҳои радиатсионӣ аҳамияти муҳим доранд. Инсон қариб ҳар сол 10 – 13 млрд тонна оксигени озодро истифода мебарад. Сарфи оксигени озод панҷ фоиз зиёд шуда истодааст. Баъди 150 сол ҳиссаи оксигени озод мумкин аст то ҳудуди ҳавфнок – аз 23 то 17 фоиз кам шавад.

Алҳол ҷангалҳои Тоҷикистон ду фоизро ташкил медиҳанд. Нест шудани ҷангалҳо натиҷаи муносибати хунуқназаронаи инсон ба табиат аст. Олами ҳайвоноти кураи замин низ аз таъсири номатлуби инсон сол то сол микдоран кам шуда истодааст. Ба ҷойи хунуқназарона рафтор кардан нисбат ба ҳайвонот, ки онҳо як узви табиатанд, баръакс, микдори мамнӯъгоҳҳо зиёд кардан даркор аст.

Ба хотири он ки инсон шакли олиии таҷассуми табиат асту берун аз он вучуд дошта наметавонад, масъалаи экологӣ яке аз қисмҳои ҷудонашавандаи ҳаёти ӯст. Аз ин рӯ, месазад, ки ҳамеша дӯстдори табиат ва муҳофизатгари он бошему шогирдонро низ ханӯз аз синфҳои поёни ба ин амал ташвиқ намоем.

Дилангез НУРОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
МТМУ №41, ноҳияи Айӣ

Дар пойтахти мамлакат масъалаи таъсири Фонди байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо дар Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор гирифт.

► СОЛГАРД

Устоди некмаҳзар

Дар бораи таваллуд, муҳити хонаводагию тарбиятӣ, таҳсилоти ибтидоию миёна, таҳсил дар мактаби оӣ, самтҳои фаъолият, зинаҳои касби камолот ва инсонии доктори илмҳои филология, профессори кафедраи таърихи адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Урватулло Тоиров зид суҳан гуфта шудааст. Мо, дар навбати худ, бо мақсади андаке равшантар намоёнидани ҷеҳраи инсонии ҳамкори азизамон ба чанд вижагӣ дар ростои ҳаёт, шахсият ва фаъолиятҳои эшон ишора хоҳем кард, ки ба назарамон муҳиму муфид ҳаст.

Хузури устод У. Тоиров ба факултет ба солҳои охири донишҷӯии мо рост омад. Эшон дар як гурӯҳи ҳамсабақони мо аз фанни курси ихтисос дарс мегузаштанд. Ҳамкурсон мегуфтанд, ки як устоди нав ба мо дарс медиҳад, аммо ҷавон нест. Меғӯяд, ки ман солҳо дар идораҳои дигар кор кардам, таҷрибаи зиёд дорам, ба донишгоҳ омадам, то дониши азхудкардаамро бо донишҷӯён ба ҳам бинем. Эҳсос мешуд, ки донишҷӯён ба муаллими нав алоқа пайдо кардаанд. Иттифокан, ҳамон солҳо мақолаи танкидие доир ба таҳияи китоби “Ал-муъҷам” дар матбуот чоп шуд ва мо, донишҷӯён, онро мутолиа карда будем. Аз ҳамсабақонамон – шогирдони гурӯҳи таҳассуси У. Тоиров хоҳиш кардем, ки назари эшонро дар ин ҳусус пурсанд. Ҷавоби муаллим хеле аҷиб ва омӯзанда буд. Назарашон чунин буд, ки илм бе баҳс намешавад, агар дар мақола, воқеан, фикрҳои дуруст бошад, ман онро қабул дорам ва дар корҳои баъдӣ ба назар мегирам.

Ба ҳукми тақдир, пас аз хатми донишгоҳ мо ҳар ду, пасу пеш, барои кор дар кафедраи адабиёти классикии тоҷик (ҳоло таърихи адабиёти тоҷик) интихоб шудем. Акнун бо У. Тоиров ҳамкор ва эшонро ҳамкам аз наздик мешинохтагӣ шудем. Дар оғоз У. Тоиров дар кафедраи фолклор ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷик кор мекарданд, баъд аз барҳам хӯрдани он ба кафедраи мо пайвастанд ва то имрӯз ҳамроҳ фаъолият дорем.

Дар мuddати фаъолияти якҷоя устодро аз наздик шинохтем, шохиди муваффақиятҳо, шебу фарози зиндагӣ ва камолоти шахсияти эшон гаштем. Дар маъракаҳои гуногуни эшон ва аҳли кафедра ҳамроҳ иштирок мекардем. Борҳо дар хонаашон, ҳам дар деҳаи хушманзараи Ҳаймаҳмадӣ ноҳияи пурфайзи Файзобод ва ҳам дар шаҳри Душанбе меҳмон шудам. Бо баҳонаҳои гуногун сари хони пурфайзу баракати хонаводаашон нишастам. Хулоса, ҳамкоре, ки имрӯз дар паҳлуи мо фаъолият мекунад, аз муаллими ҷадиде, ки тоза ба муҳити факултети филологияи дохил шуда буд ва солҳои аввали ҳамкорӣ хеле фарқ дорад. Ба назари мо, шахсияти У. Тоиров зоҳирану ботинан ба самти мусбат хеле тағйир ёфтааст. Дар кор бениҳоят ҷиддио масъулиятшинос ва дар муносибатҳои дӯстона инсонии нотакрор ва ба истилоҳи маъмул, “ҷони одам” ҳастанд. Ҳамеша кӯшиш мекунам, ки нафъшон ба ҷомеа расад.

Ба ёдамон солҳои аввали ҳамкорӣ меояд. Муаллим ме-

гуфтанд, ки имсол ин китобро чоп мекунам, як китоби дигар дар дасти чоп аст, баъд фалон китобро чоп мекунам, агар Худованд умри дарозро насиб гар-

донида бошад, барои нафақаам лозим мешавад. Хушбахтона, ба синни нафақа ҳам расиданд ва ба мақсади худ низ. Ҳамин тавр, теъдоди осори ҷопиашон то ба нафақа кумак кард ва имрӯз ҷамъи таълифоташон ба 1037 адад мерасад, ки дар он миён беш аз 40 номгӯйро китобу монографияҳо ташкил медиҳанд. Аз ҷумла, асарҳои “Фарҳанги истилоҳоти арӯзи Аҷам”, “Қомуси қофия ва арӯзи шеърӣ Аҷам”, “Таҳқиқ ва таълими арӯз”, “Фарҳанги истилоҳоти қофия”, “Офтобе дар миёни сояе” (дар ду ҷилд), “Қаломӣ манзум”, “Назмшиносӣ”, “Роҳе ба сӯи ғафлат”, “Мавлавии Рум ҳуб бидонад арӯз”, “Анвоъ ва авзони шеърӣ халқии тоҷикӣ”, “Таърихи адабиёти тоҷик”, “Рӯдакӣ – офаридгори назми оламгир”, “Меъёр ва андозаҳои шеър”, “Рисолаҳои илмии Абдулрахмони Ҷомӣ”, “Се рисолаи арӯз”, “Таҳаввул ва тақомулотӣ арӯз дар назария ва амалии шеърӣ форсӣ-тоҷикӣ”, “Донишномаи илми бадеъ”, китобҳои дарсӣ барои хонандагони мактабҳои миёна: “Адабиёти тоҷик (барои синфи 10, ҳаммуаллиф профессор М. Солеҳов)”, “Адабиёти тоҷик” (барои синфи 7, ҳаммуаллиф Мӯсоев М.), “Таърихи адабиёти тоҷик” (хрестоматия, ҳаммуаллиф профессор М. Солеҳов), ва ғайра аз ҳамин ҷумлаанд.

Устод Урватулло Тоиров дар зиндагии хонаводагӣ равиши хосси худро доранд ва хонадони хушбахт бунёд кардаанд. Писаронашон Шухрату Наврӯз ва духтаронашон Саодату Мавзуна ҳама хатмкардаҳои ДМТ буда, соҳиби маълумоти оӣ ва ҳонаву дари ободанд.

Мо шохид ҳастем, ки устод бо дӯстону ҳамкорон, маҳсусан, ҳамсабақонашон хеле меҳрубон ҳастанд. Шарикдари эшон Шоирони халқии Тоҷикистон, Саидали Маъмур,

ҳодими фарҳанг Маҳмадраҷаб Шарифзодаи Ярмӣ, номзадҳои илми филология, дотсентон Хуснигул Талбакова ва Абдурашид Самадов, Корманди шоиистаи фарҳанги Тоҷикистон Исмаилюлло Раҳимов, мудири бахши феҳристнигории Китобхонаи миллии Тоҷикистон Рафъат Нозимова ва дигарон шахсони машҳури кишвар ва омӯзгорони собиқадор ҳастанд.

Омилҳои таъсиррасон дар камолоти шахсии профессор У. Тоиров зиёданд: муҳити хонавода, падари таҳсили мадрасадида, модари фариштаҳисол, муаллимони хуби мактаби ибтидоӣ, ки ним соли аввал дар синфи таълимаш ба забони ўзбекӣ таҳсил кардаанд, устодони донишгоҳ, бахусус, пуштибони роҳнамоиҳои ду устоди бузурги кафедраи таърихи адабиёти тоҷик: устоди устодони кафедра, профессор Шарифҷон Хусейнзода ва профессор Худой Шарифзода, инчунин, муҳити адабпарвари факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Падари У. Тоиров – Мулло Курбон, агарчи бармаҳал ғавтида, вале рӯҳияи эшон ба фарзанд интиқол ёфта, суханони ба воситаи модар шунида, ки аксар панду андарз ва роҳнамоиҳои падар будаанд, дар тӯли ҳаёт ҳамеша пешроӣ фарзанд қарор доштааст. Модар – Марзиябону ҳам тамоми дорой ва ҳастияшро ба тарбияи писари ягонааш – Урватулло ва хоҳари ӯ – Нурбиби бахшидааст, ки ҳар ду аз падар ятим ва амонате ба модар монда буданд. Мувофиқи нақли У. Тоиров, писарамма ва язнашон – Абдулҳаким баъд аз падар барояшон ҳукми падарӣ дорад. Устод аз ин шахсият борҳо дар хузури ҳамкорон ба неқӣ ёд кардаанд.

Профессор У. Тоиров аз устодони донишгоҳини худ низ зиёд ба неқӣ ёд мекунад, ки дар он миён баъд аз профессор Шарифҷон Хусейнзода забоншиносии машҳур, дотсент Саид Ҳалимов ҷойгоҳи маҳсус дорад. Маҳз бо маслиҳати судманди устоди мазкур мавсуф шомили донишгоҳ гардида, баъдтар бо устоди роҳнамоиш, профессор Шарифҷон Хусейнзода шинос шуда, даст ба домони илм зада, аз ин тариқ дар зиндагӣ равиши хешро пайдо кардааст. Дотсент Саъдоншо Ибронов аз ҷумлаи устодони дигаранд, ки профессор У. Тоиров аз эшон ба неқӣ ёдовар мешавад.

Ҳамкори гиромии муҳтарами мо, шахсияти бисёр наҷиб ва дорои ҳусни маҳзари неку, профессор Урватулло Тоиров имрӯзҳо дар арафаи таҷлил аз ҷашни 80-солагии умри пурбаракати хеш қарор доранд. Ба эшон кулли хушиҳои зиндагӣ, аз ҷумла, тани дурусту хотири ҷамъу дили беғамро орзумандем.

Тани дурусту хӯйи неку номи неку хирад ва бо ҷамъи инҳо шодиятон мустақом бод, профессор Урватулло Тоирови азиз!

**Мисобҳои дини НАРЗИКУЛ,
Муҳридин НИЗОМӢ,
докторҳои илмҳои
филологӣ, профессорон**

► ПЕШРАФТ

Дастовардҳои коллеҷи тиббӣ

Мактаби тиббии шаҳри Кӯлоб, ки соли 1953 ташкил ёфтааст, аз соли 1999 ба коллеҷи тиббии шаҳри Кӯлоб табдили ном кард. Соли дуюм аст, ки роҳбарии ин муассисаро ҷавони кордону бомаърифат Зайдулло Азиззода ба зимма дорад. Ҳангоми ба коллеҷ омадан сарвари муассиса моро бо рафти сохтмони биноҳои нави таълимӣ ва хобгоҳи донишҷӯён шинос намуд. З. Азиззода гуфт, маъмурияти коллеҷ дар ҳамкорӣ ва дастгирӣ бо Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳр, дар оғози сол бо маблағи 325 ҳазор сомонӣ корҳои таъмиру тармиро ба анҷом расонидааст. Аз ҷумла, тамоми синфхонаҳои биноҳои таълимии №2 ва №3 пурра аз таъмир бароварда шуд.

Айни ҳол сохтмони бинои хобгоҳи донишҷӯён иборат аз 9 ошёна барои 700 нафар ривочу равнақи тоза дорад. Биноҳои собиқ маркази вилоятии дандонпизишкӣ ва марказии вилоятии эндокринологӣ, ки ба тавозуни муассиса гузаронида шуда буд, пурра аз таъмири асосӣ бароварда шуд. Дар муқоиса бо соли таҳлили 2019-2020 сатҳи азхудкунии донишҷӯён 1,6% ва сифати таҳсилот 8,8% боло рафта, раванди таълиму тарбия дар 16 кафедра аз рӯи 7 ихтисос ба роҳ монда шудааст.

Сатҳу сифати дониши донишҷӯён сол то сол боло рафта, дар соли 2021 коллеҷро 1152 нафар донишҷӯ, ки аз ин шумора 548 нафар тариқи бучавӣ ва 604 нафар ба таври шартномавӣ хатм намудаанд. Мутаассифона, аз шумораи 548 нафар хатмкунанда тариқи бучавӣ 79 нафар бо ҷойи кор таъмин гардиданд, ки ин 14,4%-и нақшро ташкил мекунад. Соли 2021 донишҷӯёни коллеҷ дар олимпиадаи ҷумҳуриявӣ дар байни 79 коллеҷи ҷумҳурий 5 нафар донишҷӯ аз фанҳои табиатшиносӣ сазовори

ҷойҳои ифтихорӣ гардиданд. Аз ҷумла, донишҷӯёни курси якум Рачабалӣ Одинаев аз физика, Шодӣ Ҷурахонзода аз математика сазовори ҷойи ифтихорӣ гардиданд. Дар коллеҷ 4 нафар донишҷӯ барандагони идропулии Президентӣ мебошанд. Ҳамчунин, дар коллеҷ аз тарафи фарзандони профессор Раҳмонзода Раҳматулло Азиз идропулии номӣ таъсис дода шудааст, ки 10 000 сомониро ташкил мекунад. Маъмурияти коллеҷ ҳамкориро бо 33 муассисаи тиббию табобатии шаҳру ноҳияҳои минтақаи Кӯлоб ба роҳ мондааст. Соли гузашта 18%-и донишҷӯён бо баҳои «аъло» имтиҳонхонро ҷамъбаст намуданд. Бо мақсади беҳтар намудани шароити олимону аспирантон ва унвонҷӯён, раёсати коллеҷ тадбирҳои заруриро амалӣ намуда, барои дастовардҳои илмӣ, ширкат дар озмунҳо, маблағҳои муайянеро барои мукофотпулӣ ҷудо мекунад. Ба 50 нафар омӯзгору донишҷӯи аълоҳон аз тарафи иттифоқи касабаи кормандони коллеҷ 53 600 сомонӣ ва ба 187 нафар донишҷӯи аълоҳон аз тарафи иттифоқи касабаи донишҷӯи коллеҷ ба маблағи 20400 сомонӣ ҳамчунин, кумаки яқвақта расонида шудааст. Аз шумораи умумии хатмкунандагони коллеҷ, 77 нафар аз гурӯҳҳои мақсадноки ноҳияҳои Муъминобод, Ховалинг ва Ш. Шохин ба шумор меравад. Айни ҳол дар маркази технологияи инноватсионӣ 151 адад компютер, 156 принтер, 12 адад тахтаи электронӣ ва 75 адад проектор мавҷуд аст, ки 100 ададаш ба шабакаи доимии ИНТЕРНЕТ пайваст мебошанд. Дар коллеҷ китобхона ва китобхонаи электронӣ фаъолият мекунам, ки фонди умумии китобҳои дарсӣ ва адабиёти бадеӣ ба 22 256 нусха мерасад. Ҳазинаи китобхонаи электронӣ 10 000 нусха китобро ташкил медиҳад.

**Шариф АБДУЛҲАМИД,
«Омӯзгор»**

► ФАРЗАНДОНИ ШУҶОИ ВАТАН

Қаҳрамони чанд ҷабҳа

Тавар Раҳмонов хатмкардаи мактаби навтаъсиси деҳаи Оби Гарм мебошад. Он солҳо (солҳои 30-юми асри XX) дар деҳаи қӯхистон ҷавонони босавод хеле кам буданд. Аз ин рӯ, бо хатми мактаб Таварро, ки донишу фаҳмиши хуб дошт, масъулини шӯъбаи маориф ба омӯзгорӣ ҷалб намуданд. ӯ дар таълимгоҳҳои деҳаҳои Лугур, ДИИ Алиша, Себнок ба кӯдакону наврасон хату савод меомӯхт.

Тавар Раҳмонов табиатан ҷавони боғуруру бонангу номус буд. Соли 1941 ба таври ихтиёрӣ ба сафи Қувваҳои Мусаллаҳи Шӯравӣ шомил шуда, дар ҷанги зидди Финландия иштирок кардааст.

Дар ин ҷанг аз пойи росташ тир хӯрда, захмдор мешавад. Уро ба госпитал оварда, 26 шабонарӯз табобат мекунам. Пас аз сикат шудан кор дар ақибгоҳро напасируфта, боз ҳам ба хатти пеши ҷабҳа мера-

вад. Ин ҷавонмарди шучоатманди тоҷик аз оғози муҳорибаҳо то соли 1945 бо душманон ҷангида, чандин маротиба аз китфи чапаш тир хӯрда, ҷароҳатҳои гуногун бардоштааст.

Ҷавонмарди шучоатманди тоҷик Т. Раҳмонов соли 1946 ба диёри азияш баргаштааст. Солҳо ба сифати нозирӣ кумитаи хизбӣ дар ноҳия кор кардааст.

Чанд соли дигар ба сифати раиси колхозии ба номи Молотов фаъолият доштааст.

Тавар Раҳмонов барои садакату корнамоиҳои ҳам дар майдони ҷанг ва ҳам соҳаи маориф ба медалҳои «Ғалаба», ордени «Шараф», «Ҷанги Бузурги Ватанӣ», «Шарафи меҳнатӣ» ва ҷоиҳои дигар мукофотонида шудааст.

**Муҳаббат РАҶАБЗОДА,
узви Шурои собиқадорони ҷангу
меҳнат, шаҳри Роғун**

► Дар ноҳияи Фарҳор дар мавзуи «Ҳимояи арзишҳои миллии дар раванди ҷаҳонишавӣ» бо сокинону фаъолон вохӯрӣ доир гардид.

► БА ИФТИХОРИ 80-СОЛАГИИ НАВИСАНДАИ ХАЛҚИИ ТОҶИКИСТОН КАРОМАТУЛЛОҲИ МИРЗО

Фарзанди маҳбуби халқ

Марди роҳ аст нависанда; ҳамеша дар ҳаракат, дар тақопу ҷустуҷӯ. Басо амиқбину мушоҳидакор ва адолатҷуст ин марди роҳ. Ҳадафаш: бозгӯи шоидаи руҳдодҳои зиндагӣ, тақвияти ҷаҳони маънавии мардум, ҳидоят ба некиву накукорӣ, тавзеҳи моҳияту асолати ҳаёт, мададгории ба ҳамагон ба-роӣ шоидаву шарафмандона зистан...

Марди роҳи муваффақ аст устод Кароматуллоҳи Мирзо дар ҷодаи адаб. Наздик ба шаст сол мешавад, ки дар ин ҷода қадамфаросӣ дорад ва хушо, ки кӯлбори сафарияш хеле ва хеле пурбор аст аз сухани ноб, аз тӯшаи маънавий. Ин марди роҳро солҳои зиёдед, ки ҳамагон мешиносанд, эҳтиром мекунам, нигоштаҳои ӯ дар радиои серхонандатарин асарҳои мардум қарор доранд, китобҳои ӯ даст ба даст мегарданд, батақдор ва бо теъдоди зиёд ҷоп мешаванд. Устод Кароматуллоҳи Мирзо, ончунон ки муҳаққиқони эҷодӣ таъкид кардаанд, ба арсаи адабиёти тоҷик солҳои 60-уми садаи бист бо азму иродаи устувор ва бо ҷидду ҷаҳди комил ворид гашт ва хушбахтона, дар дарозии солҳо ҳаргиз шаст нашикаст ва имрӯз низ дар оғӯи хаштодумин баҳори гулфаришони рӯзгорони файзбору самарнисори хеш пурғайрат асту тозақор.

Ҳамоно бо ҳавсалаи том ҷавонмардона эҷод мекунад, китоб ба нашр мерасонад, дар ҳамоишу маҳфилҳои адабии фарҳангӣ ширкат меварзад, сухан мегӯяд, бо хонандагони сершумораш вохӯриҳо баргузор мекунад, бо рӯзноманигорон мусоҳибаҳо меорад, дар маърақаҳои мардумӣ саривақт ҳозир мешавад, ба аёдату беморону маънобон меравад ва гоҳ-гоҳе белу каланд низ ба даст мегирад... Табиатан ҳамин гуна инсон аст устод, ҳама ғиромонаш созгор ба муҳтавои ин байти машҳури олист:

Мавҷем, ки осудагии мо адаби мост,

Мо зинда ба онем, ки ором нагирем.

Саҳлу сода коре нест дар доираи шаст сол пайваста бо қадам калам задану сухан бар сухан зам кардан, дар сурате ки «То сухан чун қомати мавзун шавад, Дар сари ҳар мисрае дил хун шавад.» Сухани устод Кароматуллоҳи Мирзо дилрасу дилҷасп асту зехнишин, зеро ҳамбастагии кавӣ бо воқеият дорад ва бархурдор аз обурани басо ҷолиби бадеист.

Устод худ зимни мусоҳибаҳои батақдор зикр карда, ки воқеияти зиндагӣ, бардоштҳои мушоҳидаи руҳдодҳои атроф, дидаву шундаҳои дар навиштани ҳикояву қиссаву романҳои барои ӯ муҳаррик гаштаанд. На-

висандаи соҳибистеъод дар заминаи ин ҳама омилҳо ҳамбаста бо маҳорату қобилияти баланди нигоҳандагӣ асарҳое офарида, ки ҳар яке аз онҳо ба руҳдод хушоянд дар муҳити адабии мамлакат таъдил ёфтаанд, адабиёти тоҷикро, насри муосирро рангу ҷилои тозае бахшидаанд, аз лиҳози сабқу услуб, мавзӯ ва мундариҷаву муҳтаво бештар ғани кардаанд. Устод ҳамеша ҳамқисмати халқи азизи хеш, ҳамқадами замон аст ва дар осораш ин махсусияти фардии ӯ нек эҳсос мешавад. Пас аз хатми мактаби олий устод солаи ҷаҳди шугли омӯзгорӣ дошт ва аз ин ҷост, ки дар ин давра мавзӯи мактабу маориф дар нигоштаҳои барҷастатар ба назар мерасид. Ҳамчунин, бо анғезаи воқеияти замон, чун адаби аминқазару хушнӯхоб ба мушоҳида гирифт, ки муҳити маънавий ноҷӯриҳо пайдо мекунад ва ба вежа, одоби ҷавонону наврасон қоиш мебад, доираи мавзӯташро вусъат бахшид ва рӯй овард ба мавзӯи тарғиби одоби ҳақиқат, покизагии ишқ ва арҷгузорӣ ба оиладориву солимии муҳити хонаводагӣ. Аз оғози солҳои 90-уми садаи гузашта марҳилаи дигаре дар эҷоди устод Кароматуллоҳи Мирзо оғоз ёфт, ки боз ҳам иртиботманд буд бо ҳавадиси рӯзгор ва дигаргуниҳои кулӣ дар воқеияти ҳаёти кишвар. Нависандаи ҳамқисмату ҷонпайванди халқ нисбат ба он ҳама руҳдодҳои пуртазоди замон, албатта, хомӯшу бетараф буда наметавонист; ҳам бо каламу ҳам бо амал мекушид, ки дар сафи ватандорони ҳақпарасту мардумгаро баҳри тантанаву сулҳу ваҳдат дар саросари мамлакат талош биварзад, дар пирузии адолат бар ҷаҳолат хиссагузор бошад. Дар баробари ин, адаби саҳтқушу соҳибиродат ҳама ҳодисаву падидаҳои дидаву шундаашро вобаста ба ин давраи басо мураккабу печидани ҳаёти ҷумҳурии соҳибистиклоли хеш дар дафтарии махсус ёддошт мекард, то минбаъд дар эҷоди асарҳои тозааш истифода наояд. Чун ба рӯзгорони ваҳдатбунёду нишотбахш бирасидему дар кишвар созандагиву бунёдкорӣ авҷ гирифт, «умр ширин гашту дилҳо шод шуд», нависандаи барқамолӣ тоҷик бори дигар ҳамбаста ба ин вазъи дилпазиру сурурафзо вусъати мавзӯ кард. Дар эҷодаш мавзӯи ватандӯстиву башарпарварӣ ва тараннуми дастовардҳои истиклолро вусъат бахшид.

Ҳамин гуна, дар ҳамбастагӣ бо давраву марҳилаҳои зикршуда асарҳои мушхуру мақбули устод «Ситораи умед», «Маоши аввал», «Шабе дар Кабудҷар», «Дарди ишқ», «Суруди муҳаббат», «Дар орзуи падар», «Нишони зиндагӣ»,

«Ситораҳои паси абр», «Дехаро хоб мебинам», «Зиндагӣ ҳам нафасе», «Ишқи Сархӯр», «Марги бегуноҳ», «Мочарои зиндагӣ»... паси ҳам эҷод ва рӯи дастӣ хонандагон гузашта шуданд.

Ба назари мо, маҳз пайванди бардавому воқеъбинонаи ҳаёту ғайолияти нависанда бо зиндагинумаву тақдирӣ халқи азизаш ва дар иртибот ба ин офарида-

ни асарҳои ҷолибу ҷозиб, бо бандубастии мақбулу обурани дилҷасп ва забони равону шево мусоидат бар он карда, ки устод то бад-ин дараҷа маҳбуби мардум гардаду ҳавадорони зиёд пайдо кунад ва бар асоси суҷаи таваҷҷуҳбарангези осораш силсилаи филмҳо офарида шаванд.

Шоида ба таъкиди махсус аст, ки тамоми нигоштаҳои устод Кароматуллоҳи Мирзо аз неруи тавоноии тарбиявӣ бархӯрдоранд ва ин мақому моҳияту аҳамияти онҳоро дучанд мекунад. Адаби номвар тавассути кулли образҳои офаридааш ба наққуши ҳисолу рафтору омили ношоиставу зиёновар мепардозад ва ҳамагонро ба накуқору накурафтор будан ҳидоят мекунад. Аз ин ҷост, ки мурағбатҳои китобҳои дарсии адабиёти тоҷик зарур донидаанд, то дар доираи соатҳои муайян дар таълимгоҳҳои ҷумҳурий ҳаёт ва эҷодиёти устод Кароматуллоҳи Мирзо мавриди омӯзиш қарор дода шавад. Ин нависандаи заҳматкашу хушсалиқа имрӯз «узви ҳар як хонадони тоҷикон гардидааст», адаби маҳбубу писандидаи хурду калон аст ва нақше мондагир дар таърихи адабиёти муосирӣ тоҷик дорад. Барои хидматҳои бардавому самарбор ва осори барҷастааш бо Ҷоидаи давлатии Тоҷикистон ба номи Рӯдакӣ, унвони Нависандаи халқии Тоҷикистон, нишони адабии ба номи Л. Толстой, нишони «Аълоҷии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон»... мукофотонида шудааст.

Эҷодиёти муҳтавоманду рангини устод таваҷҷуҳи адабиётшиносону паҷуҳишгарони зи-

ёдеро ҷалб бинмудааст ва дар ин замина мақолаву рисолаҳои муфиде нигошта шудаанд. Мо устоди арҷманд Кароматуллоҳи Мирзоро ба ифтихори фатҳи қуллаи 80-умини умрашон табрику таҳният гуфта, ҳамчун замима ва тақвият ба ҷанд сухани боло аз китоби «Ҷилои ситораҳо»-и адабиётшиносони мумтоз Худой Шарифзода ва Абдушуқри Аб-

хонанда гардид, дар атрофи он аз ҷониби муҳаққиқон ва муҳлисону алоқамандони насри бадеии тоҷик баҳсҳо ораста ва андешаҳо изҳор карда шуданд. Ин ҳама бори дигар аз вуруди як нависандаи тавоное ба майдони адабиёт дарак меод.

«Повести “Шабе дар Кабудҷар” муаллифашро дар миёни алоқамандон чун нависандаи хушсалиқа муарриф намуд».

«Дарди ишқ» (1986). «Бояд гуфт, ки шуҳрати воқеӣ ва ҳамагонии Кароматуллоҳи Мирзо чун нависандаи барқамол ва тавоно бо таълифи повести сеюми ӯ – “Дарди ишқ” ба вуқӯ пайвастан ва ин асар барҳақ як зинаи тозае дар таҳаввули нависандагии ӯ буд. Бо ин повести хеш Кароматуллоҳи Мирзо собит намуд, ки дар тасвири психологӣ инсон ва бозгӯи ҷаҳони маънавий ва ботини одамай ӯ ҳампӯи нависандагоне чун М.Ҳочаев, С.Турсун, Ҷ.Кухзод, А.Самад, Сорбон ва дигарон аст».

«Дар орзуи падар» (1986). «Дар орзуи падар»-ро метавон аз волатарину хонотарин осори муаллиф ва зинаи олии қамолӣ эҷоди ӯ донист. Китоби дуҷуми «Дар орзуи падар» низ бо сабқу усули хеле суфтаю рехта ва ба дараҷаи мувоҷизати қомили сухани адабии гуфтугӯии мардум офарида шуд ва бори дигар аз авҷи аълои ҳунари нависандагии муаллифи хеш башорат дод. Пайғом дод, ки ӯ дигар он ситораи навапайдои солҳои хаштодум нест, ӯ ахтари равшону муҷалло, бо мақому мартаба ва ранги дурахши хеш аст дар осмони насри муосирӣ тоҷик. Дар адабиёти миллӣ олам, аз ҷумла, дар адабиёти форсу тоҷик, аз замонҳои дури гузашта то имрӯз осори манзуму мансури зиёде дар бораи модар... эҷод гардидаанд. Вале дар баробари ин, дар тарбият ва рушду нумӯи фарзанд хизмати падар ҳам кам нест ва тамоми талошу ҷонбозиҳои ӯ низ дар зиндагӣ барои фарзанд, ба хотири бардошти зиндагии фарзанд аст. Бо ин ҳама, осори бадеӣ дар бораи меҳри фарзанд нисбат ба падар посдори кадрӣ қиммати ӯ дар ҳамаи давру замонҳо ангуштшумор будааст. Аз ин лиҳоз, “Дар орзуи падар” дар маърази адабиёт падидаи нодирест ва қиммати воқеии тарбиятӣ ҳам дорад. Зеро муаллиф дар тимсоли ҷонфаришониҳо ва ҳушфаришониҳо Меҳрубони наврас дар ҳаққи падар ба ҳамзамонии навраси хеш хушдор меҳидад, ки кадрӣ қиммати падарро посдоред, ҳатто дар ҳоле, ки ӯ дар ҳаққи шумо беадолатӣ кардаву гунаҳкор аст, аз ӯ даст нақашед ва то дами охир меҳрубониву парастории ӯ намоед».

Абдурауф МУРОДӢ,
«Омӯзгор»

► СОЗАНДАГӢ

Оғози бунёди мактаб барои хонандагони болаёқат

Дар шаҳри Гулистон ба қорҳои сохтмони мактаб барои хонандагони болаёқат оғоз бахшида шуд. Раиси вилояти Сугд Рачаббой Аҳмадзода дар ҳузури сокинон ба сохтмони бинои таълими сангӣ асос гузошта, иброд дошт, ки аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон

ба рушди соҳаи маориф таваҷҷуҳи хосса зоҳир мегардад. Бо дастгирии Ҳукумати мамлакат ҳамасола дахҳо иншооти нави соҳа сохта шуда, масъалаи баланд бардоштани сатҳу сифати дониш дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёнаву олии касбӣ ва тарбияи мутахассисони баландхисос мавриди эътибори аввалиндараҷа қарор дорад.

Бинои хуштарху замонавии мактаб барои хонандагони болаёқат дар як баст барои 400 нафар хонанда бунёд гардида, барои таълиму тарбияи насли наврас мусоид аст.

Бинои нав аз 3 ошёна ва 27 синфхона, маҷлисгоҳ, майдончаи варзишӣ, толори варзишӣ, ошхона, деҳона (барои системаи гармидиҳӣ) иборат буда, дар кӯчаи Истиклоли шаҳр бунёд хоҳад шуд.

►► 18 май, аз соати 18:00 то 23:00 дар Осорхонаи миллии Тоҷикистон барномаи «Шабе дар Осорхона» баргузор мешавад.

Азизи дилу дидаам, Гулнозҷон! Ман ба шумо аз рӯзи аввали ба коргоҳ ба сифати котиба ба кор оғоз намунаданон, бо як дил чӣ ки, бо сад дилу чон ошиқ шудам. Аммо намедонам, барои чӣ аз мани дар роҳи ишқ собиту устувор ва иродатманду якқавлу якрӯ яку-якбора дилмонда шуда, ҳатто саломамро алек намегиред. Нағз не, чони ширин, нағз не! Ман аз аҳду қавлам ҳеч гоҳ намегардам, агар дар таҳи дор бошам ҳам, номи шумои азиз дар лаб чон ме-супорам. Чон медиҳам, тамом-вассалом. Вале чанд рӯзи охир ба чомӣ айшу нишот ва хушҳолиям захри ҳалоҳил рехтаед. Рӯ ба рӯ

гуле!» - худро сазо додам ман. Ана, ришта дар кучо гирех хӯрда будааст! Сешанбеи ҳафтаи ду-юми моҳи май ҳамма якдилу як-тан чун одат ба кор банд будем. Нависонавис, таҳрири номаҳо, охир, шумораи навбатиро бояд мебаровардем.

Ногоҳ... садои шараққоси тараққос баланд гардид. Гурум-гурум, болою поён давидани ҳамкорону кормандони идораҳои ҳамсоя сар шуд.

Ҳа, хотиррасон бояд кунам, ки муассисаи мо дар ошӯнаи сеюми бинои аз давраи Шӯравӣ бозмонда, ки хеле қуҳнаву фарсуда ва садамавӣ аст, ҷойгир аст. Воқеаи маълум: заминларза.

«Азизам, маранҷ!» (Нақиза ба як ҳикоя)

оём, шумо рӯятонро дигар тараф мегардонед.

Чони ширин, маҳбуби дилам, ахтари тобноки осмони ишқам, рангинкамони назаррабои ман, хуршеди босаҳою равшанбахшам, чӣ шуд, ки аз ман хафа шудеду рӯй тобидед? На, на, ман тағйир наёфтаам, ҳамонам, ки хастам. Мачнунӣ сарсупурдаи шумо! Фарҳоди кӯҳкан, Вомиқи ҷонфино, Хизрхонам ман. Охир, шумо дар зер мачнунбед, даст бар гесӯвони ин дарахти зебою чун арӯс шармгин бурдаву ба пешниҳоди ман розигӣ додед, ки омодаед, ҳамсари дувуми ман шавед. Оре, оре, шумо даст ба гесӯвони мачнунбед мебардед ман даст бар гесӯвони шумо.

Бӯи атру мушқу анбари гесӯҳоятон маро сармасту шайдо мекард. Зибосанами хиндусурати ман! Дишаб то субҳ хоб накарда, асрору рамзи дилмондагитонро пеши худ таҳлил кардам. Ва тамоми руҳдодҳои рӯзҳои охириро аз парвезани ҳаёл гузаронида, оқибат сабаби сард гардидани муносибататонро дақиқан дарафтам. Ҳатто аз ҷой парида, дод задам: «Эврика, эврика». Ҳамсарам тарсидаву ларзида аз хоб бедор шуда, норозӣна сӯям нигоҳи таҳдор афканд:

- Чият шуд? Сиёҳӣ пахшат кард, чӣ бало? Худо бигӯ, азизу авлиёхоро ёд кун. Эҳ...

Ва рӯшнро дигар ҷониб гардонида, ба хоб рафт.

Ҳо, хо, сабаби хафагитон, чони ширин, бароям рӯзи равшан барин маълум шуд. «Ҳай бекаллае, хай беакле, хай содаи

Ана, дар ҳамин ҳолат ман (охир, чон ширин аст, медонед-ку!) аз ҳамма пеш хез зада, аз поғундаҳо поён шудам. Замин саҳт мечунбид. Дил дар қавфаси синаам гуп-гуп мезад, парвои шумо ҳам надоштам. Ниҳоят, ба сахти ҳавлӣ баромада, охи сабук кашидам.

Фавҷи одамон дар сахт мушаввашотиру рамида, аз ҷӣ бошад, ба осмони каб-қабуд менигаристанд.

Дар байни одамон шуморо надидаму яке ба ёдам расидед. Азизи ман, шумо баъди лаҳзаҳои тӯлонӣ аз дари бино берун омадед ва каноре рафта, бо таъби гирифта рост истодед. Ман кебида-кебида ба шумо наздик шуда:

- Азизам, ҷонаки ширинам, шумо магар саҳт тарсидед? – пурсидам.

Шумо ҳарфе дар посухам ба забон наовардед газаболуд аз ман дур шудед.

Ман аз нигоҳи чашмонатон ин маъниро хондам:

“Ҷонатон ин қадар ширин будааст, ки маро ҳатто ба ёд наовардед. Э, садқаи мардию фидокорӣ шавед.”

Аммо ман аз ин ҳамма ҳеч парвое надорам. Ба шумо амр медиҳам, ки аз ман ҳаққи ранҷидан надоред.

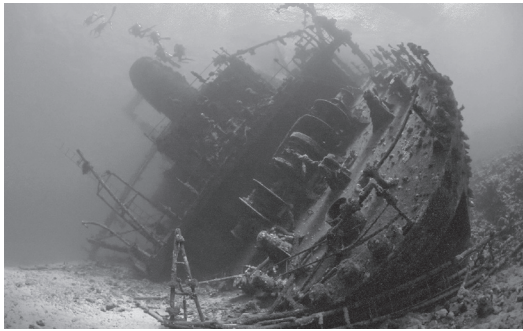
Ба шумо ҳеч кас ҳаққу ҳуқуқи хафа шуданро надодааст.

Ман шуморо аз дилу чон дӯст медорам.

Зани дуҷоми ман мешавед, тамом - вассалом!

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

Аз ҳар хусус

Олимон миқдори киштиҳои дар қаъри уқёнусҳо ғарқбударо ҳисоб карда баромаданд. Маълум шуд, ки дар давоми ду ҳазор соли охир ҳар сола қариб панҷсад киштӣ ба қаъри баҳру уқёнусҳо рафтаанд. Аз ин мебарояд, ки ҳоло дар қаъри баҳрҳо зиёда аз як миллион киштии ғарқшуда мавҷуд аст.

Моҳигироне, ки қирмхоро ба шаст гузаронида моҳӣ мегиранд, гумон мекунад, ки гӯё қирм дардро ҳис намекарда бошад. Вале ин ҳел набудааст. Ҳамон тавре ки олимони швед муайян кардаанд, дар организми қирм ҳам чунин моддаҳо, ки дар майнаи сари инсон ҳастанд, вучуд доранд. Аз ин рӯ, қирмҳо ҳам дардро ҳис мекунад.

ГИРДИҲАМОИИ ВОЛИДОН

Зану шавҳар аз Иёлоти Флоридаи Амрико – Кэт ва Харлан масъалаи оилавино мустақилона ҳал карда натавониста, ба амали аҷибест даст заданд. Онҳо чун мебинанд, ки кӯшишҳои онҳо дар тарбияи ду фарзандашон бефоида аст, берун аз ҳавлӣ хайма зада, бо навиштаҷоти зиёде гирдиҳамоии эътирозӣ ташкил намуданд. Сабаби асосии ба чунин амал даст задани волидаини норино дар он будааст, ки фарзандони 12 – солаву 17 – солашон бемаъсулияти нишон дода, дар қорҳои хона ёри намерасондаанд.

Волидон аҳд кардаанд, ки то ахлоқи фарзандон беҳ нагардад, аз нақшаи эътирозии худ даст намекашанд. Баръакс, бо шиорҳои нави худ он ҳамма волидонеро, ки ба чунин вазият гирифтаанд, даъват намуда истодаанд.

ТАБИБИ САНҶИШӢ

Зиёда аз 300 нафар донишҷӯи Донишгоҳи Клайпедкс дар мусофирбари тамғаи «Икарус», ки барои 174 нафар таъйин шудааст, ҷойгир шуда, ба ин васила рекорди нави Гиннессро гузаштанд. Онҳо сабти видеои ҳодисаро ба маркази бақайдгирии рекордҳо фиристодаанд.

Мусофирбари аз одамон лабрез тавонистааст, ки ҳамагӣ масофаи 100 метрро тай намояд бо ҳамин голиби рекордӣ ҳисоб шавад.

ШУМО ТАШВИШ НАКАШЕД

Ашӯр Сафар ба Душанбе омада, дар кӯча Нодир Шанбезодаро воқеҳӯрад.

- Ашӯр, - меғӯяд Шанбезода. – Ман як писар дорам, муҳлиси ашаддиди Шумост. Ҳаҷвнигори дӯстдоштаи шумоед. Қариб нисфи ашӯри ҳаҷвиятронро аз ёд медонад ва бисёр орзу дорад, ки Шуморо як бор бинад.

- Ин тавр ки бошад, муаллим, - меғӯяд Ашӯр Сафар, - рафтем хонатон, ки маро бубинад.

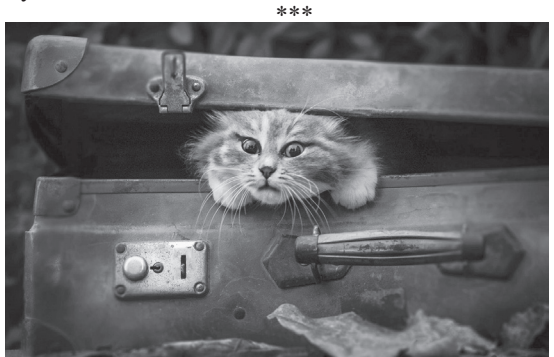
- Не, не! – зуд рад мекунад Шанбезода. – Шумо ташиши нақашед. Ман худам ягон рӯз ёро гирифта Қўлоб мебарам, ҳамон ҷо якдигарро мебинед.

ГУСЕЛИ ҲАЛИМШО

Салимио Ҳалимио бо қоре ба Қўлоб меравад. Ашӯр Сафар ёро бо мошини мегардонанд: ба Муъминобод мебарад, Ховалинг, ноҳияи Восеъ, ба қолхозҳои гирду атрофи Қўлоб, ҳулласи қалом, ба серкорияи нигоҳ накарда, се рӯзи қимати худро сарфи меҳмон мекунад.

Дар бораи часорати гурбаҳо ва кӯшиши онҳо барои муҳофизати наслшон чунин ҳодиса низ гувоҳӣ медиҳад.

Дар яке аз заводҳои гурбае дар даруни сандуке таваллуд кард. Сандуқ пур аз қисмҳои мошин буд. Рӯзи дигар сандуқро меҳкӯб намуда, ба киштӣ бор карданд. Пас аз 25 рӯз, вақте ки сандуқро кушоданд, аз он гурба берун омад, ки тамоман пӯсту устухон шуда буд, вале се гурбача сихат ва саломат буданд.

Олимони Иёлоти Муттаҳидаи Америка таҷриба гузаронидаанд, ки қабутарон қисмҳои дар сатҳи баҳр бударо аз баландӣ тез ва беҳато мушоҳида мекунад.

Дар таркиби организми инсон бештар аз 29 элементи химиявӣ, аз ҷумла, 40 кг оксиген, 20 кг қарбон, 5 кг нитроген ва қалтсий мавҷуд аст.

Ғар раҳ биравӣ...

Боре як рафикам шиқоят кард, ки фалон дӯстам ҳар гоҳ ба хона ояд, ба қор тарафи ҳавлӣ менигарад. Ҳасуд аст. «Фалон чизро аз қучо ёфти, фалон чиз чӣ нарх дорад?» гуфта мепурсад. Ин ҳислаташ писандам нест, саҳт мерасад, хайронам, ки минбаъд бо ӯ чӣ қор кунам: дӯстиро барҳам диҳам, ё ягон қораи дигар ёбам?

Ба ӯ маслиҳат додам, ки ҳар гоҳ бо ӯ вохӯрад, ин шеърӣ Шайхурраис Абуалӣ ибни Синоро бихонад:

Ғар раҳ биравӣ, назар ба раҳ бод дошт,
Худро ниғаҳ аз қанори қаҳ бод дошт.
Бар хонаи дӯстон ҷу меҳмон гашиӣ,
Дасту дилу дидаро ниғаҳ бод дошт.

Шахсро медонистам, ки ниҳоят нодору ғушаштанду фарзандонаш ба воя расиданд. Дар муҳоҷират пули зиёде насибашон гардид. Акнун батадриҷ вай ҳислаташро дигар кард, ҳатто ба саломӣ қасон алайқ намегирифтагӣ шуд, ба маърақаҳои аҳли деҳа намеомад, ба қавле, қалонгарӣ мекард. Аз ҳоли хешу табор ҳам хабар намегирифт, ба бародаронаш, ки баъзан муҳтоҷ буданд, дастӣ ёри дароз намекард. Ҳислати нав ҳам ёраш гардид: дуруштгӯӣ мекард. Яқин, ба таъбири халқӣ, «пулмашт» шуд.

Шояд байти Бедили бузургвор ба ҳамин тоифаҳо дахл дошта бошад?

Бода нур хӯрдану ҳушёр нишастан саҳл аст,
Ғар ба давлат бирасӣ, маст назардӣ, мардӣ!

Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

Рӯзи қорум, вақте ки меҳмонро гусел қарданӣ мешавад, на самолёт меёбаду на мошин. Ҳаво вайрон, самолёт напарид, автобусҳо қайҳо рафта буданд. Боз ёро ба хонаи мебарад. Шабо шабғаҳ қарда, саҳари барвақт ҳар ду гашта ба вокзал меравад, вале боз автобуси Душанберо дарёб намекунад. Меҳмони панҷрӯзаро ноилоҷ ба автобуси Дангара савор қарданӣ мешавад.

- Ашӯрҷон, о, ин то нисфи роҳ меравад, давоми роҳро чӣ ҳел меравам ман? – ҳайрон шуда мепурсад Салимио.

- Шин, шин, - ёро маҷбур мекунад Ашӯр Сафар. Ба давомаи қори ман чӣ? Аз ту ҳалос шавам, шуд.

МЕДОНАМ, КИ МЕШНОСӢ

Ашӯр Сафар дар кӯча бо Ҳабибулло Искандаров, собиқ мудири шуъбаи маорифи шаҳри Қўлоб, воқеҳӯрад.

- Ашӯрҷон, - даст ба салом дароз қарда меғӯяд Искандаров. – Бовар қун, аз он тарафи роҳ туро дида, шинохтам.

- Медонам, ки мешносӣ, домулло. Вақте намешинохтӣ, мудири маориф будӣ, - ҳозирҷавобӣ мекунад Ашӯр Сафар.

Гурез САҒАР

Варзишгарони тоҷик дар Чемпионати Осиё оид ба каратэ-кёкушинкай соҳиби ҳашт медал шуданд.

